Ἔτος Γ' 1886 — Ἐν Ἀθήναις 22 Ἰουνίου — Ἀριθ. 121

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ
Προπληρωτέα
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Ἐν Ἑλλάδι . . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ . . . . Φρ. χρ. 12

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΦΥΛΛΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ»
Ἐν ὁδῷ Μουσῶν ἀριθ. 6.

Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 25.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἔργα καὶ ἡμέραι.
Ἡ κηδεία καὶ ὁ τάφος των.
Ἀνέκδοτος ἔκθεσις τοῦ Γεωργίου Αἰνιᾶνος περὶ τῶν κατὰ ξηρὰν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος.
Ὁ ἀγωνιστὴς τοῦ 1821.
Συμπληρώσεις καὶ παρατηρήσεις εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς Φήμης.
Ἀνέκδοτα, Μῦθοι, Παροιμίαι, συλλεγέντες ὑπὸ Φωτίου Χρυσανθοπούλου (Φωτάκου).
Φιλολογικά.
Καλλιτεχνικά.
Ἐπίγραμμα.
Βιβλιογραφία.
Ἀπαντήσεις ἄνευ ἐρωτήσεων (Καὶ ἑτέρα ἀπόδειξις τῆς παντοδυναμίας τῶν χρημάτων).
Ἠνιγματικαὶ ἀπαντήσεις. — Λύσεις
ΕΝ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΙ. Δόξα καὶ Ἔρως Μυθιστόρημα

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Σκέψεις τινές. Δὲν εἴμεθα *λαχανοφάγοι* οὔτε *κρεοφάγοι*, οὐδὲ τρεφόμεθα μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συνταγῶν τοῦ «*Ἰθ' Αἴωρος*», ἀλλὰ τρεφόμεθα ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες, καὶ διὰ τῶν ἐλπίδων περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν μεγαλείου.

Δυνατὸν νὰ ἐκτιμῶμεν τὴν λιτότητα τοῦ κ. Δηλιγιάννη ἢ νὰ ζηλεύωμεν τὴν ἀδηφαγίαν τοῦ κ. Τρικούπη, ἀλλ' αἱ θυσίαι ἡμῶν μέχρι τοῦ σημείου μόνον τούτου ἐξικνοῦνται.

Εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν, καὶ θαυμάζω τις μόνον ἄτομόν τι, θεωρεῖται ἴσως ἀνελεύθερος, πῶς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἄρά γε ὁ λατρεύων καὶ μονονοῦ θυμίαμα γονυπετὴς καίων, ὡς πρὸ εἰδώλου, εἰς τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα πολιτευτήν; Ἂν ὁ κ. Τρικούπης εἶναι κατά τινα ἐφημερίδα «ὁ λαμπρὸς τοῦ ἔθνους ἀστήρ, ὁ Γαλαξίας τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, ὁ μαργαρίτης τῶν ἑλληνικῶν ὑδάτων καὶ ὁ ἀρειμάνιος δαίμων τῶν ἑλληνικῶν παιδίων», τότε τί δύναται νὰ ἦναι ἄλλο τι ὄν, κάπως ὑπερφυσικώτερον;

◇

Καὶ ἡ προσωπολατρεία μὲν ἴσως εἶναι καὶ αὕτη ἐκ τῶν ὁσημέραι ἐκλειπόντων λειψάνων τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως, ἀλλ' ἡ ἀναίδεια εἶναι πάντως προϊὸν τῶν νεωτέρων ἡμῶν χρόνων.

Νὰ βλέπῃς ἀνθρώπους φωνασκοῦντας, γράφοντας, συκοφαντοῦντας, μαινομένους ἐναντίον τινὸς κυβερνήσεως ὡς ἀθλίας δηθεν, ὀλεθρίας καὶ ἀντεθνικῆς!.. ὑποσκάπτοντας καὶ αὐτῆς τῆς Πατρίδος τὴν ὑπόληψιν καὶ καταπροδίδοντας τὰ συμφέροντά της, ἀρκεῖ μόνον ἐν τῇ καταπτώσει τῆς Πατρίδος νὰ παρασυρθῇ καὶ ὁ ἀδέξιος χαλιναγωγὸς ἢ πηδαλιοῦχος — ὅπως θέλετε — καὶ ἔπειτα;... ἔπειτα, μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, νὰ βλέπῃς τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους περιδιαβάζοντας χαρίεις καὶ γαληνίους, μὲ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη καὶ διορισμὸν εἰς τὸ θυλάκιον, μετὰ τῆς συναισθήσεως ἀνθρώπων ἐκπληρωσάντων τὸ ἑαυτῶν καθῆκον... ὁμολογουμένως εἶναί τι ἀπαίσιον καὶ μόνον παρ' ἡμῖν ἄπαθτῶν. Ἡ φατριαστικὴ αὕτη ἀναίδεια ἐπ' ἐσχάτων μάλιστα εἰς τὸ κατακόρυφον αὐτῆς σημεῖον ἀφικομένη, ὡς μόνον καρπὸν κατέλιπε τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον.

— Ὁμᾶς τέως ἀντιπολιτευομένη, μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεως συνηθροίσθη εἰς ζαχαροπλαστεῖον, κατανάλισκουσα ἀφειδῶς τὰ προϊόντα τῆς γλυκείας ταύτης βιομηχανίας, χαριτολογοῦσα, γελῶσα, καὶ μονονοῦ ὀρχουμένη... Συμπολιτευόμενός τις τῆς πεσούσης δυναστείας, ἐπὶ δηκτικότητι πνεύματος διακρινόμενος, τοὺς πλησιάζει καὶ λέγει αὐτοῖς:

«Εὔχομαι νὰ σᾶς βλέπω αἰωνίως περιχαρεῖς καὶ ἰσοβίως κυβερνητικούς· οὕτω μόνον ἡ Πατρὶς ἡμῶν θ' ἀπαλλαγῇ τῶν συκοφαντιῶν σας...»

Μεγαλειτέρα ἀλήθεια κατὰ τοὺς νεωτέρους ἡμῶν χρόνους βεβαίως δὲν ἐλέχθη.

◇

Δὲν εἴμεθα, ἐπαναλαμβάνομεν, οὔτε *λαχανοφάγοι* τοῦ κ. Δηλιγιάννη οὔτε *κρεοφάγοι* τοῦ κ. Τρικούπη, εἴμεθα πολῖται, ζητοῦντες διὰ τῆς γνωστῆς Διογενείου λυχνίας ὁμάδα ἀνθρώπων ἐχόντων *ὡρισμένας, ἐκπεφρασμένας, διαρκεῖς* καὶ πρὸ παντὸς *ἑλληνοπρεπεῖς* ἰδέας περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ἀτυχοῦς ἡμῶν φυλῆς· ἀδιαφοροῦμεν τίς θὰ προΐσταται τῆς ὁμάδος ταύτης, ἀφοῦ ὑπεράνω αὐτοῦ θὰ ὑπάρχῃ ἡ *ἰδέα*, ἣν ἐτάχθη νὰ ἐκπροσωπῇ.

Ἀφ' ὅτου ἡ δημοκρατία, ὡς μέθοδος πρὸς ἀνάρρησιν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἐπαλαιώθη, αἱ ἀντίθετοι μερίδες παρέλαβον ἀτυχῶς ὡς μέθοδον τὴν *εἰρήνην* καὶ τὸν *πόλεμον*.

Εἶναι ὁ εἷς εἰρηνικός; παρίσταται ὁ ἕτερος ὡς πολεμικός, ἂν δὲν προφθάσῃ ὁ ἴδιος νὰ ἀλλάξῃ γνώμην. Ἑνόσῳ ἐπαμφοτερίζει, ὑποστηρίζεται, *χάριν πάντοτε τῆς Πατρίδος*, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου τοῦ· ἐκηρύχθη πολεμικός; ἰδοὺ παρίσταται ὁ ἕτερος εἰρηνικὸς καὶ καταβάλλει τὸν πολεμικόν· ἀλλ' ἂν ὁ ἀντίπαλος ἐξακολουθῇ ὢν πολεμικός; δὲν συμφέρει ἐμπρὸς λοιπὸν πολεμικοὶ ἡμεῖς· ἓν ἄρθρον εἰς ἀνεγνωρισμένον δημοσιογραφικὸν ὄργανον, καὶ ἡ δουλειὰ ἐτελείωσεν.

Ἀγνοοῦμεν εἰσέτι ἂν καὶ διατί ὁ εἷς εἶνε ἐπιδεξιώτατος διπλωμάτης καὶ μέγας πολιτευτής, ἢ ὁ ἕτερος ἐμβριθέστατος ἀνὴρ καὶ ῥέκτης ἀναμορφωτής.... Ἡμεῖς μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον εἰς ἀμφοτέρους ἀναγνωρίζομεν κυρίως στυγεῖα ἐπιτηδείου *ζωμπόρου*, διότι ἀπὸ ἐτῶν βλέπομεν τὸν ἕνα πωλοῦντα, ὅσα ζῷα προμηθεύεται ὁ ἕτερος...

Τοῦ πολέμου ἡμέρ' ἀνατέλλει. Ἐκ τῆς ἐν τῷ τελευταίῳ ἡμῶν φύλλῳ περιγραφείσης νάρκης ἐπέπρωτο ν' ἀφυπνισθῶμεν βιαιότερον ἢ ὅσον ἀνεμένομεν. Τὴν πρωΐαν τῆς Τρίτης εἴδομεν αἴφνης τὴν «Ὥραν» πολεμοτήριον σαλπίζουσαν μέλος... Παρετηρήσαμεν προσεκτικῶς μήπως ἠπατήθημεν, μήπως εἶνε ἡ «Πρωΐα» τῶν ἐνδόξων της χρόνων, ἡ πολλοὺς ἀμερολήπτους πείσασα περὶ τῆς γνησιότητος τῶν πολεμικῶν της παιάνων!.. ἀλλ' ὄχι, ἦτο ἡ «Ὥρα»... Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἄρθρον τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς μνημεῖον ἱστορικόν, καταχωρίζομεν τὰς κυριωτέρας αὐτοῦ περικοπάς.

«... Ὁ τόπος καλεῖται σήμερον νὰ σκεφθῇ σοβαρῶς περὶ τοῦ παρόντος αὐτοῦ καὶ τοῦ μέλλοντος, τὸ δὲ μέλλον τοῦτο ἐξαρτᾶται βεβαίως ἐκ τῆς προσηκούσης ἐκτιμήσεως τῆς παρούσης καταστάσεώς του. Ὀφείλομεν ἅπαντες νὰ κατανόησωμεν, νὰ ὁμολογήσωμεν παρρησίᾳ, ἄνευ δισταγμοῦ, τὴν ἐπισφαλῆ κατάστασιν, ἐν ᾗ εὑρίσκεται τὸ ἔθνος, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ ἐργασθῶμεν παντὶ σθένει, ὅπως ἐξέλθωμεν αὐτῆς. Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν διδάσκουσιν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν ν' ἀναμένωμεν ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον, διότι αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν ἐννοοῦσι νὰ μᾶς ἀναμείνωσιν. Ἀπαιτεῖται ἄρα πᾶσαι αἱ δυνάμεις τοῦ τόπου νὰ συμπράξωσιν ὅσον ἔνεστι τάχιον καὶ μετὰ σθένους, ὅπως εὑρεθῇ τὸ ἔθνος ἕτοιμον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐν τῇ προσεγγιζούσῃ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως...»

«... Κεῖται τοσοῦτον ἐγγὺς ἡμῶν τὸ χρονικὸν τοῦτο σημεῖον, ὥστε δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ μᾶς διαφύγῃ ἢ ἐλαχίστη αὐτοῦ λεπτομέρεια. Καὶ ἤδη καλούμεθα κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, οὐχὶ νὰ σκεφθῶμεν πλέον περὶ τοῦ ποιητέου, διότι ὑποθέτομεν ὅτι ἡ σκέψις ἐγένετο, ἀλλὰ νὰ ἐνεργήσωμεν, νὰ ἐκτελέσωμεν. Καθ' ὅσον δὲ ἡ ἐνέργεια ἔσται συντονωτέρα καὶ ταχυτέρα, κατὰ τοσοῦτον καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς πλεονεκτήματα ἔσονται μείζονα καὶ ἀσφαλέστερα.»

«Ἡ Ἑλλάς, ὡς ἔθνος καὶ ὡς κράτος, δὲν ἔχει καθῆκον μόνον, ὅπως τὰ πλεῖστα τῶν συγχρόνων ἐθνῶν, διὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς ῥύθμισιν, ὀργάνωσιν καὶ ἀνάπτυξιν. Ἂν αὕτη μόνον ἦτο ἡ ἱστορικὴ

αὐτῆς ἀποστολή, θὰ ἦτο εὐχερεστάτη ὑπὸ πᾶσαν ἔννοιαν. Ἀλλ' ὀφείλουσα νὰ στρέψῃ τὸ ὄμμα αὐτῆς διηνεκῶς πρὸς τὰ ἔξω, πρὸς τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἑνότητος, ἔχει διπλῆν καὶ μᾶλλον δύσπονον ἐργασίαν. Ἐνῷ ἄρα ἡ πραγμάτωσις τῆς ἑνότητος ταύτης παρίσταται κατεπείγουσα ἕνεκα τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἐσωτερικῶς μείζων καὶ συντονωτέρα ἐργασία, ταχυτέρα κίνησις, κίνησις δι' ἀτμοῦ, ἵνα φθάσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐγκαίρως καὶ παρεσκευασμένοι εἰς τὸ σκοπούμενον σημεῖον....»

«... Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει σήμερον, ὅτι ἐν προσεχεστάτῳ χρόνῳ νέα καταιγὶς θέλει ἐπισκήψῃ ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἵμου. Δὲν ὑπάρχει χώρα σήμερον ἐν Εὐρώπῃ, ἔνθα, αἱ δυνάμεις τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἀνακαινίσεως νὰ ἐργάζωνται μετὰ τοσαύτης δραστηριότητος καὶ ἐνεργείας, ὅσον ἐν τῇ χερονήσῳ ταύτῃ. Καὶ ἂν ἡ Ἑλλὰς δὲν μετάσχῃ τῆς ἐνεργείας ταύτης, ἂν καὶ πάλιν παραστῇ κατόπιν ἑορτῆς διατυποῦσα περγαμηνὰς μόνον τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς ἀξιώσεων, καθ' ὃν χρόνον ἔπρεπε νὰ παρουσιάζῃ *τετελεσμένα γεγονότα*, τὰ πολέμια αὐτῆς φυλετικὰ στοιχεῖα θὰ τὴν ὑποσκελίσωσι καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τοῦ σταδίου τῆς ἱστορικῆς ἐργασίας. Ἐνῷ δὲ ἡ Εὐρώπη κλίνουσα καὶ πάλιν τὸ γόνυ πρὸ ἑνὸς τετελεσμένου βουλγαρικοῦ γεγονότος, θὰ χειροκροτῇ ἐπισήμως καὶ ἀνεπισήμως τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἡ Ἑλλὰς, ἔξω τῆς σκηνῆς μένουσα, θὰ παριστᾷ τὸ μωρὸν πρόσωπον τῶν Παρθένων τοῦ Εὐαγγελίου. Τοιοῦτο παρίσταται σήμερον τὸ πρόβλημα τῆς πολιτικῆς ἡμῶν ἐνεργείας: Νὰ ἐργασθῶμεν, νὰ θυσιάσωμεν, ἄλλως θὰ ἀτυχήσωμεν καὶ θὰ θυσιασθῶμεν....»

.. Ὁπωσδήποτε· ἂν ἡ παροῦσα κυβέρνησις σκέπτεται πράγματι νὰ πολεμήσῃ, εἶνε ἀξία πάσης τιμῆς καὶ ὑποστηρίξεως.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀνέκαθεν ἐκηρύχθημεν ὑπὲρ τῶν φρονούντων ὅτι ὁ πόλεμος, μόνον ἐφ' ὅσον αἱ μεγάλαι δυνάμεις δὲν συνεφώνησαν ἔτι εἰς τὴν διανομὴν τῆς δούλης ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, θὰ εἶνε σωτήριος διὰ τὴν Πατρίδα ἡμῶν.

Ἡ ὀξυδέρκεια ἡμῶν. Ἔπρεπε νὰ φονευθῶσι τόσοι ἀξιωματικοὶ τῶν εὐζώνων, διὰ νὰ κατορθώσωμεν νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι φουστανελλοφόροι στρατιῶται δὲν πρέπει νὰ ἔχωσι *φραγκοφορεμένους* καὶ μελανείμονας ἀξιωματικούς..... Τοῦτο δεικνύει ἄρα γε ἀπερισκεψίαν; δὲν εἶναι τάχα καὶ αὐτὸ τεκμήριον ὅτι οὐδεμία κυβέρνησις ἐσκέφθη ποτὲ νὰ πολεμήσῃ; Ἀφοῦ τὰ σημεῖα τῆς σκοποβολῆς εἶναι μελανὰ ἐν λευκῷ περιβλήματι ἦτο ἄρά γε ἄγνωστον ζήτημα ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν εὐζώνων θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς σημεῖον σκοποβολῆς;

Ἐν ταῖς σκέψεσιν ὅμως περὶ μεταβολῆς τῆς στολῆς ποσῶς δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ὡς βλέπομεν, αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις—καὶ πότε ἐλήφθησαν!...—διότι ἄλλως, μεταξὺ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀξιοτίμων ἀξιωματικῶν θὰ ἐβλέπομεν καί τινας ἐκ τῶν διὰ τὰς περὶ τοῦ ἁρματωλικοῦ ἡμῶν βίου γνώσεις των διακρινομένων... Πρωτότυπον τῇ ἀληθείᾳ ἔθνος! ὅπερ, ἐνῷ ἐξ ἑνὸς καυχᾶται μέχρι φορτικότητος διὰ τοὺς προγόνους του ἐξ ἑτέρου καταστρέφει πάντα κρίκον ὅστις μετ' αὐτῶν τὸ συνδέει!.. Διατί ἄρά γε ἡμεῖς μόνοι δὲν βλέπομεν ὅ,τι πάντα τὰ λοιπὰ ἔθνη βλέπουσι; διατί δὲν κερδοσκοποῦμεν ἐπὶ τῆς ψυχολογικῆς τοῦ στρατιώτου καταστάσεως καὶ ἐπὶ τοῦ θάρρους ὅπερ τῷ ἐμπνέει στολὴ ὑπομιμνήσκουσα αὐτῷ δόξαν, ἀξίωμα καὶ ὑπεροχὴν καὶ οὐχὶ στολὴ ἄχαρις, δύσχρηστος, ξένη, ἣν ὁ τὸ πρῶτον μάλιστα μετὰ πάροδον εἰκοσιπέντε ὅλων ἐτῶν τῆς ζωῆς του φορῶν θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς μετημφιεσμένον τινὰ τῶν ἀπόκρεων; !...

Ὁ λυπηθεὶς διότι... προεβιβάσθη. Τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον ἔχομεν ἀκούσῃ ἄλλοτε περὶ ἐπιλοχίου τινὸς τῶν εὐζώνων, προβιβασθέντος εἰς ἀνθυπασπιστήν.

Οἱ ἐν Ἀθήναις φίλοι τοῦ ἐπιλοχίου Νάσου.... μαθόντες ὅτι προβιβάζεται, τῷ παρήγγειλαν στολὴν ἀνθυπασπιστοῦ, ἣν μετὰ τοῦ ζίφους καὶ τοῦ πίλου ἀπέστειλαν πρὸς φίλον των εἰς χωρίον τι παρὰ τὰ σύνορα, ὅπως, ὅτε τῷ κοινοποιηθῇ ὁ προβιβασμός, ὑπάγῃ εἰς τὸ κατάλυμμά του καὶ εὕρῃ καὶ στολὴν ἑτοίμην.

Καὶ ὄντως προεβιβάσθη· ἀφοῦ δὲ διεσκέδασε μετὰ τῶν φίλων του ἀπεσύρθη τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ κατάλυμμά του, ὅπου εὗρε πρὸς μεγάλην του ἔκπληξιν τὴν νέαν του στολήν.

Τὴν πρωΐαν τὸν ἐπεσκέφθησαν οἱ φίλοι του ὅπως ἴδωσι τί ἐντύπωσιν τῷ ἔκαμε τὸ ἀπρόοπτον.

Εὗρον ὅμως αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ τῆς κλίνης του περίλυπον καὶ μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας καὶ ἔχοντα ἐκ δεξιῶν τὴν φουστανέλλαν του, τὸ φέσι του, τὸ γιαταγάνι του, τὰ τσαπράζια του—διότι εἰς μεταβατικὴν ὑπηρεσίαν ὢν εἶχεν ἐνδυθῇ ὡς ἁρματωλὸς—καὶ ἐξ ἀριστερῶν τὴν νέαν στολὴν τοῦ πεζικοῦ μὲ τὸ μακρὺ ξίφος.

— Σὲ καλό σου Νάσο... τί ἔπαθες; γιατί ἦσαι λυπημένος; δὲ συλλογίσαι πού ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια; εἶσαι τέλος ἀξιωματικός!...

— Γιὰ τὸν βαθό μου χαίρομαι, μὰ... (καὶ δεικνύων τὴν παλαιὰν του στολὴν) γι' αὐτὰ ἐδῶ λυποῦμαι... μοῦ φαίνεται πῶς ἔχω 'μπροστά μου τὸ παιδί μου νεκρό!....

Καὶ ἀφοῦ τὸν παρηγόρησαν, ἠγέρθη, καὶ στρέφων τὰ νῶτα πρὸς τὰ ἐνδύματά του λέγει θλιβερῶς πρὸς τοὺς φίλους του:

— Πάρτε τα λοιπὸν ἀπὸ 'κεῖ.... νὰ μὴν τὰ βλέπω!...

Μία ἐρώτησις. Ὡς βεβαία ἀπόδειξις τῆς ἐν τῷ μέλλοντι φιλικῆς συμβιώσεως τῶν ἀγαπητῶν ὁμόρων κρατῶν, ἂν δὲν χρησιμεύσῃ ἡ ἐξακολουθοῦσα ἀπαγόρευσις τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου ἐν Τουρκίᾳ καὶ τόσα ἄλλα, δύναται πάντως νὰ χρησιμεύσῃ ἡ καταδίωξις παντὸς ἐξ Ἑλλάδος ἐπανακάμπτοντος, ὡς δῆθεν ὑπηρετήσαντος εἰς τὸν στρατόν, ὅστις τόσον τοὺς ἠνόχλησεν. Ἐν τούτοις λέγεται ὅτι δὲν καταδιώκονται πάντες, ἀλλὰ μόνον οἱ πράγματι ὑπηρετήσαντες. Πῶς γνωρίζουσιν ὅμως τίνες εἶναι οἱ ὑπηρετήσαντες οὗτοι; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὑποβάλλομεν ποῖς τε ἁρμοδίοις καὶ ἀναρμοδίοις, πρὸς τιμὴν τῆς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἐχεμυθίας ἠρῶν. Ἡ κοινοκτημοσύνη περιουσίας καὶ οἰκογενείας ἔχει ἐν τῇ Δύσει τινὰς ὑποστηρικτάς, ἀλλὰ κοινοκτημοσύνη τῶν μυστικῶν τοῦ Κράτους, εἶναι βεβαίως ἀρχὴ ὅλως Νεοελληνική...

Ἡ ἀγχόνη ἐν Κ ὑπρῳ. Τινὲς ἐκ τῶν αὐθεντικῶς ἀποφαινομένων περὶ τοῦ *τί θέλει τὸ ῥωμαϊκὸ* ὅπως διορθωθῇ, καὶ αὐτοπροαιρέτως διανεμόντων συντάγας αὐστηροτάτας—ἐπὶ τῇ προϋποθέσει πάντοτε ὅτι αὐτοὶ προωρίσθησαν ὑπὸ τῆς φύσεως ὡς οἱ μέλλοντες νὰ ἐπιβάλωσι καὶ ὄχι νὰ ὑποστῶσι—θὰ ἠσθάνθησαν βεβαίως ἀνακούφισίν τινα εἰς τὰ στήθη των, ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐν Κύπρῳ ἀπαγχονίζουσι τοὺς Ἕλληνας! καὶ θὰ ἀνεμνήσθησαν τῆς προσφιλοῦς ἐκείνης ἐποχῆς τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἐν Ἑπτανήσῳ, καθ' ἣν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ τούτου κατὰ παντὸς ἀδιαλλάκτου πατριώτου μέτρου ἐγίνετο ἀφειδὴς χρῆσις!... Κόμητες, ἱππόται, προνομιοῦχοι, τοκογλύφοι ἐξ ἑνός, λαὸς πενόμενος καὶ ἀπαγχονιζόμενος ἐξ ἑτέρου... ἰδοὺ πρότυπον πολιτείας, τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὁποίου εἰς τὴν Ἑλλάδα τινὲς ὀνειρεύονται! Καὶ πῶς νὰ μὴ εἶνε ἄξιος ἀγχόνης λαός, ὡς ὁ ἑλληνικός, ὅστις γελᾷ ὅταν βλέπῃ χρυσᾶ καὶ ἀκούῃ τίτλους καὶ ὅστις, ὅταν λησμονηθῇ ὑπὸ τῆς συγκεντρωτικῆς διοικήσεως, τῆς ἐκ συστήματος διαφθειρούσης αὐτόν, θὰ καταντήσῃ μίαν ἡμέραν νὰ σέβηται μόνην τὴν ἀρετήν!;...

Ἡ τελευταία τουφεκιά. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν τοῖς συνόροις συμπλοκήν, ὅτε ἡ σάλπιγξ ἐσήμανε «παύσατε πῦρ», εἷς εὔζωνος εὑρέθη ἔχων πλῆρες τὸ ὅπλον του, ἢ διότι δὲν ἐπρόφθασε νὰ πυροβολήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων, ἢ διότι — ὅπερ φυσικώτερον—ἐγέμισεν ἐκ νέου. Ἐνῷ λοιπὸν πάντες ἔθεσαν τὸ ὅπλον αὐτῶν «παρὰ πόδα», αὐτὸς ἐσκόπευσε. «Μὴ» φωνεῖ ὁ διοικῶν τὸ μικρὸν σῶμα ὑπαξιωματικός· καὶ ὄντως ὁ εὔζωνος κατεβίβασε τὸ ὅπλον του, ἀλλ' ἤρξατο παρακαλῶν τὸν ὑπαξιωματικόν, μετὰ τῆς ἰδιαζούσης τοῖς ὀρεινοῖς τῆς Στερεᾶς προφορᾶς, νὰ τὸν ἀφήσῃ *νὰ βίξῃ κι' αὐτό*. Ὁ ὑπαξιωματικὸς ἐπέμενεν, ὁ δὲ εὔζωνος ἄπελπις καὶ μὲ φωνὴν ὁλοφυρομένου ἐπανελάμβανεν: «Ἄ'σε με καὶ κόψ'το μου τὸ κεφάλι!.. γιὰ τὸ Θεὸ κύρ λοχία!.. ἐκεῖνο γιά... τὸν κοκκινοτρίχη ποῦ μᾶς ἔφαγε τρεῖς συντρόφους, ἄ'σε με νὰν τοῦ στείλω μιὰ ἀδερφικιὰ καὶ κρέμασέ με...»

— Δός του λοιπόν, μὰ κάμε χέρι-χέρι.....

— Ἄμ' στάσου κύρ λοχία νὰ τὸ βάλω στὰ 400 μέτρα, γιατὶ 'κεῖνοι φύβγανε!...

Διευθετήσας λοιπὸν τὸ ὅπλον του πυροβολεῖ τὸν ἐξακολουθοῦντα ἐνῷ ἔφευγε τὸ σῶμα του νὰ πυροβολῇ ἐκ παντὸς ὑψώματος *κοκκινοτρίχην*, καὶ τὸν ῥίπτει νεκρόν.

Ἡ ΚΗΔΕΙΑ
ΚΑΙ Ο ΤΑΦΟΣ ΤΩΝ

Εἰς τὰ θεσσαλικὰ πεδία, ἅτινα πρὸ μηνὸς ἔτι ἐπληροῦντο πρασινῶν, θορύβου καὶ ζωῆς, νεκρικὴ βασιλεύει ἠρεμία. Αἱ ἠχοὶ τῶν βουνῶν δὲν ἀκπιλαλοῦσι πλέον προστάγματα βροντόφωνα, οὐδὲ ἡ ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου αὔρα δροσερὰ κατέρχεται ἵνα θωπεύσῃ τὴν εὐέλπιδα σημαίαν μας. Αἱ κορυφοσειραί, αἵτινες μακρόθεν ἐφαίνοντο ὡς ἀνακινούμεναι μυρμηκιαί, ἀπέμειναν πάλιν φαλακραί, διότι τὰς ἐσάρωσεν ἡ πνοὴ τῶν φιλελληνικῶν τῆς Ἑσπερίας φιλημάτων· μόνοι δ' ἐπιτρηναὶ τῆς νεκρικῆς σιγῆς ἀπέμειναν οἱ κόρακες, γνήσιοι τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς ἀντιπρόσωποι, ἐπισφραγίζοντες τὸ ἔργον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ὅπερ ἐκεῖνοι τόσον εὐκλεῶς ἐνεκαίνισαν.

Αἴφνης τὴν σιγὴν ταράσσει θρηνῳδία. Οἱ κόρακες ἐξαφνίζονται καὶ προσβλέπουσιν αὐστηρῶς περὶ αὐτούς. Τίς οἶδε πῶς θὰ χαρακτηρίσωσι πάλιν ἐν ταῖς χρωματισταῖς βίβλοις τὴν διαπάραξιν ταύτην τῆς τάξεως;

Συγκινεῖται καὶ ὁ γέρων βοσκὸς ἐκ τοῦ ἐλέγχου, ὃν τῷ ὑπαγορεύει ἡ δημῴδης μοῦσα καὶ μετὰ πάθους βαθέος καὶ γλυκύτητος ἀρρήτου ἐπαναλαμβάνει τὸ θλιβερὸν τῆς παράπονον:

«Δὲν τοὺς ἔθαψαν παπάδες,
»Δὲν τοὺς ἄναψαν κεριά,
»Μόν' τοὺς πλάκωσαν μὲ πέτραις
»Σὰν νὰ ἤτανε σκυλιά!»

◇

Ταῦτο, λέγουσι, τὸ θλιβερὸν ἐλεγεῖον ἐπαναλαμβάνει ὁ λαὸς καὶ ἀντιλαλοῦσι τὰ ὄρη. Εἰς ἑκάστην του στροφὴν τὰ ὄμματα θολοῦνται, ἵνα ἐκφύγῃ τὸ δάκρυ καὶ ἐξογκροῦνται τὰ στήθη, ἵνα ἐκφύγῃ στεναγμός.

Δὲν τοὺς ἔθαψαν παπάδες...

Ἀλλὰ τίνες ἄρά γε οἱ ἀπόκληροι οὗτοι τῆς μοίρας, οἱ καὶ μετὰ θάνατον ὑπὸ ταύτης καταδιωκόμενοι;

Τίνες οἱ ἀθλιοι κατάδικοι, οἱ τοιαύτην δόντες δίκην τῶν κριμάτων τῆς ζωῆς;

Τίνες οἱ ἀνάξιοι τῶν εὐλογιῶν τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀράς οἱ ἐκλεκτοί, τῆς λήθης οἱ ἄξιοι;

Μὴ ἦσαν μητραλοῖαι μάχαιραν βυθίσαντες κατάρατον εἰς τὰ τίμια στήθη, ἅτινα τοὺς ἐθήλασαν;

Μὴ ἦσαν ἐξωμόται ἀνίεροι, τὴν πίστιν τῶν πατέρων των ἀπαρνηθέντες, ἵνα δουλεύσωσι ψευδεῖ θεῷ;

Ἢ μὴ προδόται ἦσαν τὴν πατρίδα των πωλήσαντες εἰς τὸν ἐχθρόν;

Δὲν θὰ τὸ πιστεύσητε.

Ἦσαν οἱ ἥρωες τῶν ἐν τοῖς μεθορίοις γιγαντομαχιῶν, καθ' ἃς εἰς ἐπολέμει πρὸς δέκα καὶ ἔπιπτεν ὑπὸ δέκα βαλλόμενος. Ἦσαν οἱ πρῶτοι στρατιῶται τῆς Νέας Ἑλλάδος, συνεχίζοντες τοὺς ἄθλους τῶν πατέρων των. Ἦσαν τῶν ἁρματωλῶν οἱ υἱοί, τοῦ ἔθνους οἱ λογάδες, τῆς πατρίδος τὸ καύχημα. Ἦσαν τοῦ σταυροῦ οἱ ὑπερήφανοι ὑπέρμαχοι καὶ τῆς ἡμισελήνου οἱ ἀγέρωχοι διῶκται.

Αὐτούς,

Δὲν τοὺς ἔθαψαν παπάδες....

◇

Ἐν τῇ κρισιμωτάτῃ στιγμῇ, καθ' ἣν ἡ μεγάλη τῶν μεθορίων τραγῳδία ἤρξατο ἐκτυλισσομένη, ἡ ἀδικία κατεβίβασεν αὐλαίαν μελανήν. Ὁ ἐξεγερθεὶς Ἑλληνισμός, ὅστις μετ' ἀγωνίας ἐνατένιζε πρὸς τὴν σκηνὴν τοῦ πολέμου, ἔρριψε κραυγὴν ἀλγους διότι τότε ἀκριβῶς προέβαινε νικηφόρος ὁ Δαυὶδ καὶ ἐκυρτοῦτο τυπτόμενος ὁ ἀντίπαλος γίγας. Ἀλλ' ἡ ἀπαισία αὐλαία κατεβιβάσθη, καὶ τὰ γενόμενα ἀπεκρύβησαν ὄπισθεν αὐτῆς. Οἰμωγαὶ μόνον ἠκούοντο ἐκ τῆς δεκατισθείσης ἐχθρικῆς ὅπου ... καὶ ἡ κάπνος τῶν πυροβόλων περιεκάλυπτε καὶ ἐσκότιζε τὰ πέριξ. Ὀπισθεν τῆς αὐλαίας οἱ ἐχθροὶ συνῆγον ἐπιμελῶς τοὺς νεκρούς των καὶ ἐπέπασσον διὰ κόνεως τὸ ῥυπανθὲν ἔδαφος, ἵνα μὴ ἐκ τῶν αἱματοκηλίδων γνωσθῇ τὸ μέγεθος τῆς ἥττης των, οἱ δὲ Κικοί μας νεκροὶ ἐνηγκαλίζοντο ἔτι τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς πατρίδος, ὑπὲρ οὗ προκινδυνεύσαντες ἔπεσον νικηταί.

Καὶ ἐνῷ ἡ ἄδικος χεὶρ διὰ τεχνητῶν μέσων ἐπειρᾶτο νὰ καταστείλῃ καὶ τῶν καρδιῶν μας τοὺς παλμούς, ἐνῷ ἐπέπασσεν ἡμῖν τὴν ὑποχώρησιν καὶ τὴν ἀκινησίαν, οἱ νεκροί μας ἔμενον ἄταφοι, οἱ μὲν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ γῇ, ἣν ὑπερήσπισαν, οἱ δὲ ἐν τῇ δούλῃ, ἣς ἔσπευσαν ἐλευθεωταί. Οἱ νεκροί μας ἔμενον ἄταφοι. Εἰς τοὺς κόρακας ἐπετρέπετο νὰ γίνωσι τυμβωρύχοι τῶν καρδιῶν των, εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀδελφούς των ἦτο ἀπηγορευμένη ἡ ταφὴ τῶν σωμάτων των. Εἰς τὰ ὄρνεα καὶ τὰς σαύρας ἐπετρέπετο νὰ λείχωσι λαιμάργως τὸ αἷμά των καὶ εἰς τοὺς φίλους καὶ συναγωνιστὰς των ἦτο ἀπηγορευμένον νὰ ἀσπάζωνται εὐλαβῶς τὰς τιμίας πληγάς των...

◇

Καὶ τέλος ἐπετράπη νὰ θάψωμεν τοὺς νεκρούς μας.

Ἀλλ' ἡ κηδεία ἔδει νὰ τελεσθῇ μετὰ προσοχῆς. Αἱ πομπαὶ καὶ αἱ ψαλμῳδίαι νὰ λείψωσιν. Δύο-τρεῖς νὰ σταλῶσι μόνον ἵνα συναγάγωσι τὰ πτώματα καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ σκάψωσι λάκκον ἵνα καταχώσωσιν αὐτά. Δὲν ἔπρεπε νὰ μεταβῶσι πλειότεροι, διότι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν ἀκόμη ἀπέναντι καὶ θὰ ἐταράσσοντο πάλιν οἱ ἀτυχεῖς, εἰς τὴν θέαν τῶν ἀπίστων. Ταῦτα διέταξαν οἱ χριστιανοὶ ἡγεμόνες· ἀδυατοῦντες δ' ἡμεῖς νὰ πράξωμεν τὰ ἐναντία, τοὺς ηὐλογήσαμεν διὰ τὴν φιλάνθρωπον πρόνοιαν καὶ ἐκλίναμεν ὑπήκοοι τὴν κεφαλήν.

ΔΟΞΑ ΚΑΙ ΕΡΩΣ

(Συνέχεια τῆς σελ. 267)

— Τώρα κατ' εὐθεῖαν εἰς Λεομβέργην! χαῖρε, πιστέ μου σημαιοφόρε, εἶπεν ὁ Οὐλρῖχος ἱππεύων· τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ θὰ εἰσέλθωμεν σήμερον εἰς Στουτγάρδην.

Οἱ ἱππόται εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῆ, ὁ δὲ Ὑψηλὸς Πέτρος ἵστατο εἰσέτι ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν του κρατῶν τὸν πτλόν του εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀκολουθῶν διὰ τοῦ βλέμματος τοὺς ἱππεῖς.

— Αὐτὸς εἶνε ἀληθὴς ἡγεμών, εἶπεν εἰς τοὺς ἀρχηγούς, οἵτινες ἵσταντο πλησίον· ἀκριβῶς ὅπτω ἐπαναλαμβάνει τὸ θλιβερόν τῆς παράπονον:

— Ὑπήρξαμεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀρχηγοί, ἀλλὰ τοῦτο δὲν διήρκεσε πολύ, εἶπεν ὁ Μουκέρλε.

— Ἀνόητε! ἐγὼ εἶμαι εὐχαριστημένος. Αἱ τιμαὶ συνεπάγονται φροντίδας. Οἱ ἄλλοι δὲν ὑπήκουον πάντοτε, ὁσάκις διετάσσομεν αὐτούς· σήμερον ἀκόμη μισθοφόρος τις μὲ εἰρωνεύθη. Ἔπειτα τὰ χρυσᾶ φλωρίνια καὶ τὰς τέσσαρας λίτρας θὰ τὰς ἔχωμεν ἡμεῖς!

— Καὶ ἐγὼ αὐτὸ λέγω, καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς σέ. Ζήτω ὁ Ὑψηλὸς Πέτρος!

— Εὐχαριστῶ πολύ, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πῶς θὰ τὴν διορθώσῃ ὁ δοὺξ τὴν Συμμαχίαν. Νὰ ἰδῆτε. Ὅταν πάρῃ μιὰ τὸ σπαθί 's τὸ χέρι, ὅλους θὰ τοὺς διώξῃ καὶ συμβούλους, καὶ γραμματεῖς, καὶ τοὺς ὑποτελεῖς του. Ἤκουσες πῶς τοὺς ἐβλασφήμει; Δὲν ἤθελα νὰ ἤμαι οὔτε τρίχα τῆς κεφαλῆς των.

Ὁ κρότος τῶν τυμπάνων διέκοψε τὴν συνδιάλεξιν τῶν γενναίων πολεμιστῶν. Οἱ ἠχοι οὗτοι δὲν ἐξεπέμποντο πλέον κατὰ διαταγήν των, ἀλλ' ὁ Ὑψηλὸς Πέτρος ἐν ταῖς ἐκστρατείαις του εἶχε τοσοῦτον ἐθισθῆ εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης, ὥστε δὲν ἐλυπεῖτο ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἀξιώματός του. Ἀφήρεσεν ἠρέμα τὰ πτερὰ ἀπὸ τοῦ πίλου του, ἐξήγαγε τὸν ἐρυθρὸν τελαμῶνα καὶ τὴν μακρὰν σπάθην του, τὰ σύμβολα τοῦ ἀξιώματός του, καὶ ἐδράξατο δόρατός τινος.

— Ὁ διάβολος νὰ μὲ πάρῃ! ἀλλὰ δὲν ἦτο καὶ εὔκολον εἰς ἄνθρωπον ὡς ἐμὲ νὰ διοικῇ δώδεκα μοίρας, εἶπε καθ' ἑαυτόν, τεθεὶς ὡς ἁπλοῦς μισθοφόρος εἰς τὰς τάξεις τῶν συντρόφων του. Ἀλλὰ μὰ τὸν ἅγιον Πέτρον, τὸν ἐξαίρετον μισθοφόρον.. .... αὐτὸς θὰ εἶνε συνταγματάρχης τώρα τῶν οὐρανίων στρατευμάτων! Κύριε, ἐλέησον..... ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὰ δοκιμάζῃ ὅλα.

Οἱ δορυφόροι ἔσφιγξαν τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς ἔνδειξιν ἐπιδοκιμασίας. Τοῦτο ηὐχαρίστησε τὴν γενναίαν αὐτοῦ καρδίαν καὶ μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως ἤκουσεν ὅτι

Δὲν ἔπρεπε νὰ συνοδεύσωσι τὴν ἐκφορὰν οὐδὲ ἱερεῖς. Αἱ ψαλμῳδίαι ἴσως ἀκουσθῶσιν ἀπὸ βορρᾶ... Ἡ ὀσμὴ τοῦ λιβανωτοῦ, φερομένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων, τίς οἶδεν ἂν δὲν ἠναγκάζετο τοὺς ἐν Ἄθῳ ῥώσους μοναχοὺς νὰ ἀπερνισθῶσι καὶ νὰ ἐρωτήσωσιν: Ὁ Τσάρος ἀνεμνήσθη ἡμῶν;..

◇

Καὶ ἤδη σωρὸς λίθων εἴς τινα σημεῖα τῆς σιδηρᾶς γραμμῆς, ἣν οἱ σιδηροῖ ἄνθρωποι ἐχάραξαν ἵνα χωρίσωσι τοὺς ἀδελφούς, διαιροῦντες αὐτοὺς εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους, σωροὶ λίθων δεικνύουσιν εἰς τὸν διαβάτην τοὺς τάφους τῶν ἡρώων μας. Ἄνωθεν αὐτῶν περιίπταται ἡ δημῴδης μοῦσα ψελλίζουσα τὸ παράπονόν της, τὸ ἀκούει δὲ ὁ φιλάδελφος λαὸς καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει μετὰ θλίψεως, διότι ἄλλο ἐπόθησεν αὐτὸς μνημεῖον ἄξιον τῶν ἀγλαϊσμάτων του, ἄλλο μνημεῖον διδάσκον εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους τὴν ὡραίαν, ἀλλ' ἀτυχῆ ταύτην σελίδα τῆς συγχρόνου ἱστορίας του.

Πρὸς τὸν λαὸν αὐτὸν λοιπὸν ἀποτεινόμενοι, ὑποβάλλομεν μίαν ἰδέαν. Εἴθε ἐκ τοῦ λαοῦ ν' ἀναφανῶσι ταχέως οἱ καλλιεργηταὶ καὶ ἐκτελεσταί της. Πᾶς τις δέον νὰ φρονῇ, ὅτι εἶνε ὀφειλή του ἱερὰ ἡ ἀνέγερσις μνημείου εἰς τοὺς πεσόντας. Εἰς τὸν θανόντα πατέρα ἢ τὸν ἀδελφὸν σπεύδομεν πάντες νὰ ἐγείρωμεν μαυσωλεῖα, τύμβους ἢ σταυροὺς ἁπλοῦς, ἀναλόγως τῶν ὑλικῶν μέσων, ἅτινα κατέχομεν. Καὶ θὰ ἀφήσωμεν λοιπὸν τοὺς πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ ἀδελφοὺς ἄνευ πλακὸς ἐπιτυμβίου ἢ σταυροῦ; Θ' ἀφήσωμεν τοὺς δοξάσαντας τὸ ὄνομά μας ἐν στίγμῇ ἀπελπισμοῦ ἐντελοῦς, νὰ κῆνται ἄγνωστοι, ἀνύμνητοι ὑπὸ σωρὸν πετρῶν καὶ χώματος ὡς ἂν ἦσαν οὐχὶ ἥρωες, ἀλλὰ ἐπιδημίας ἀποτροπαίου θύματα;

Ἐν Σίπκᾳ ἀνεγείρουσιν οἱ Ῥῶσοι κολοσσαῖον μοναστήριον μὲ ἑκατοντάδας κελλίων καὶ αἰθουσῶν εἰς μνήμην τῶν ἐκεῖ πεσόντων πρὸ ὀκταετίας. Τὸ μοναστήριον αὐτὸ ἴσως τοῖς χρησιμεύσῃ καὶ δι' ἄλλους φιλεριηνικοὺς σκοπούς... Δὲν δυνάμεθα ἄρά γε καὶ ἡμεῖς νὰ τοὺς μιμηθῶμεν κατὰ τὴν πρακτικότητα τοῦ σχεδίου καὶ νὰ τοὺς ὑπερβῶμεν μάλιστα κατὰ τὴν εἰλικρίνειαν; Δὲν δυνάμεθα, ἀντὶ μοναστηρίου εἰς μνήμην τῶν πεσόντων ἀδελφῶν μας, νὰ ἐγείρωμεν ἐκεῖ φρούριον μικρὸν ἢ ἰσχυρὸν πύργον; Δὲν δυνάμεθα ἀντὶ κομβολογίων καὶ εἰκόνων νὰ τὸν ἐφοδιάσωμεν μὲ σφαίρας καὶ πυροβόλα; Ἤδη ἡ Εὐρώπη δὲν μᾶς ἐμποδίζει. Μᾶς ἐπιτρέπει, βλέπετε καὶ τελοῦμεν μνημόσυνα ἐπίσημα..... Ἀποφασίσωμεν μόνον καὶ γενήσεται. Κοινὸς ἔρανος τῶν Ἑλλήνων πάντων θὰ ἐπαρκέσῃ εἰς πᾶσαν δαπάνην. Ὅλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου ὄντες ἀνταπεκρίνοντο διὰ τῶν παλμῶν τῆς καρδίας των εἰς τοὺς ἐν τοῖς συνόροις πυροβολισμούς, οἱ μεθυσθέντες διὰ τῆς νίκης, οἱ δακρύσαντες ἐκ χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς οὕτως ἐρρωμένως ἀντιστάντας καὶ καταβαλόντας τὴν παράσπονδον ἐπιδρομήν· πάντες τέλος θὰ υἱοθετήσωσι τὸ ἔργον, ὅπερ εἰς μνήμην ἐγειρόμενον τῶν προμάχων τῆς πατρίδος, ἔσται χρήσιμος ἀφετηρία καὶ ἐφόδιον τῶν ἐν τῷ μέλλοντι ἀγώνων.

Ὡς ἀπεδείχθη ἤδη, ὑπάρχουσιν ἐν τῇ μεθορίῳ στενὰ χρήζοντα ἀπαραιτήτως τοιούτων πολεμικῶν ἔργων πρὸς ἄμυναν. Ὡς πάντες φρονοῦμεν, τὰ ὀστᾶ τῶν μετὰ δόξης πεσόντων δέον νὰ ἐπικαλύψῃ οὐχὶ σωρὸς πετρῶν ὡς νῦν, ἀλλὰ ἵδρυμα σοβαρόν, ἀνάθεμα τοῦ μεγάλου ἔργου τῶν πεσόντων καὶ εἰς μνήμην αἰδίου τῶν ὀνομάτων των. Ὡς οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, πάντες θὰ σπεύσωσι νὰ γίνωσιν ἱδρυταὶ τοῦ μνημείου τούτου, ἐξοφλοῦντες οὕτω μέρος τοῦ χρέους, ὅπερ ἡ πατρὶς ἀνέλαβεν εὐγνωμονοῦσα πρὸς τοὺς μεγάλους υἱούς της. Τὸ ἔργον τελεσθήσεται εὐχερῶς. Δὲν μένει ἢ ἡ ἔναρξις.

◇

Ὅταν δὲ νέαι ἡμέραι δόξης ἀνατείλωσιν, ὅταν οἱ ἐλεύθεροι, καθισταμένοι πράγματι τοιοῦτοι διὰ σώφρονος πολιτείας, σπεύσωσι νὰ ἐναγκαλισθῶσι τοὺς δούλους ἀδελφούς των καὶ μετατεθῶσι πέραν, πολὺ πέραν, τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος, τὸ μνημεῖον τῶν κατὰ τὸ 1886 ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων ἐὰν δὲ χρησιμεύῃ πλέον ὡς πολεμικὸν ἔργον ἀμύνης ἢ ἐπιθέσεως, θὰ διδάσκῃ ὅμως εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους, ὅτι μόνον ἕως ἐκεῖ ἐξετείνετό ποτε ἡ ἐκ τοῦ ἐλέου τῶν ξένων ἀναμένουσα ν' ἀνυψωθῇ Ἑλλάς, πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ ἰδίαις χερσὶ νὰ διεκδικήσῃ τὰ δίκαιά της.

Ἰωαννης Μ. Δαμβεργης.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΚΘΕΣΙΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΙΝΙΑΝΟΣ

(Συνέχεια ἴδε σελ. 284)

Ἄρθρον Ε'

Ἐὰν οἱ κάτοικοι τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἐσκέπτοντο βαθύτερα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ εἶχον ὀλιγώτερον ἐνθουσιασμόν, ἔπρεπε νὰ ζυγοσταθμίσωσι πολὺ τὴν ἀπόφασιν τοῦ μεγάλου τούτου ἐπιχειρήματος. Ἔπρεπε νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι φραγμὸς στενὸς καὶ δύσβατος διαχωρίζει τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ τὴν ξηράν, καὶ τῆς θαλάσσης ἡ κυριαρχία διεφιλονεικεῖτο μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. Ἀλλ' ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, ἔχουσα ἀναπεπταμένας πεδιάδας καὶ ἀδιάβατα ὄρη, ἔπρεπε νὰ περιμένῃ εἰς κάθε ἐποχὴν τοῦ χρόνου τὰ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ βορρᾶ σωρηδὸν καταβαίνοντα ὀθωμανικὰ στρατεύματα· ἔπρεπε νὰ λάβῃ κατὰ νοῦν, ὅτι ἀπὸ τὸν θρόνον τοῦ Σουλτάνου μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ, ἡ φύσις ἄλλο στενωπὸν δὲν ἐσχημάτισεν· αἱ Θερμοπύλαι δὲν εἶνε πλέον

Θερμοπύλαι, εἶναι πλάτος ὀχι πλέον ἁμαξιτόν, ὡς ἐφρονοῦσαν οἱ παλαιοί, ἀλλ' ἐκτεινόμενον εἰς μιᾶς ὥρας διάστημα καὶ ἐπέκεινα· δὲν ἐχρειάζετο Τραχίνιος νὰ δείξῃ τὴν ἄγνωστον ἀτραπόν, ἐπειδὴ εἶναι λεωφόρος εἰς τὴν Χαλκομμάταν[1] δρόμος εὐρυχωρος εἰς τὰ δύο βουνά[2], καὶ πεδιὰς ἀνεπεπταμένη εἰς τὸ Μακρυκάμπι[3]. Κάνένα ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἐσυλλογίσθη ὁ Στερεοελλαδίτης, ἀλλ' ἐνέδωκεν εἰς τὴν φιλελεύθερον διάθεσίν του, καὶ ἐκρέμασε τὸ πᾶν εἰς τῆς θείας προνοίας τὴν πάνσοφον ἀπόφασιν· ἐκινήθη ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, ἀλλ' ἐδοκίμασε τόσα κακά, οἷα νοῦς ἀνθρώπινος δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ. Σφαγὴ καὶ αἰχμαλωσία ἦτον τὰ ἄμεσα κακὰ τοῦ πολέμου, καὶ θάνατος ἀπὸ πεῖναν, γύμνωσιν καὶ λοιπὰς ταλαιπωρίας ἦτον τὰ παρεπόμενα.

Μόλις ἠδυνήθη ὁ Ὀμὲρ Βρυόνης νὰ κερδήσῃ τὴν κατὰ τοῦ περιφήμου Διάκου μάχην εἰς Θερμοπύλας, ὅτε συνετάφησαν ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρες καὶ κατεσφάγησαν πλῆθος γυναικῶν καὶ παιδίων εἰς τὰ χωρία τοῦ Ζητουνίου, καὶ ἐπνίγησαν περισσότεραι γυναῖκες εἰς τὰ ῥεύματα τοῦ Σπερχειοῦ, προτιμήσασα

[1] Τὰ Χαλκομμάτα εἶνε τόπος ἀρκετὰ στενὸς καὶ ἠμποροῦσεν ἴσως νὰ ἐμποδίσῃ διάβασιν ἐπικοῦ· ἀλλ' οἱ πεζοὶ διαβαίνουν, ὅθεν θέλουν, ἀνεμποδίστως· αὐτοῦ ἐτοποθετήθη εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως, εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ὀμὲρ Βρυόνη, ὁ Πανουριᾶς μὲ τὰ Σαλωνίτικα στρατεύματα, ἀλλ' ἐτράπησαν εἰς φυγήν, καὶ ἐφονεύθη ἐνταῦθα ὁ Ἀρχιερεὺς Σάρωνος, ἕνας ἀδελφός του καὶ ἄλλοι πολλοί.

[2] Τὰ δύο βουνὰ εἶναι ὁμοίως πάροδος στενή· ἀλλ' ὄχι ἀδιάβατος ἀπὸ πεζικὸν στράτευμα, καθὼς καὶ ἡ Χαλκομτάδα· αὐτοῦ ἐστάθη ὁ γέρων Δυοβουνιώτης εἰς τὴν εἰρημένην ἐκστρατείαν μὲ τοὺς Ζητουνιάτας, πλὴν ἐτράπη καὶ αὐτὸς εἰς φυγήν, καθὼς καὶ ὁ Πανουριᾶς.

[3] Τὸ Μακρυκάμπι εἶνε πεδιὰς εὐρυχωροτάτη ὀλίγον δυτικώτερον τῆς Ὑπάτης, πρωτευούσης πόλεως τῆς Νεαπάτρας ἀλλοῦ κατάφυτος ἀπὸ ἐλάτια καὶ ἀλλοῦ ἄδενδρος διόλου· ἐντεῦθεν εἶναι ἡ ἐκ Νεαπάτρας εἰς Ναύπακτον μεγάλη λεωφόρος.

παρὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τὸν θάνατον, καὶ ἰδοὺ δύο πασάδες εἰσέρχονται θριαμβεύοντες ἐντὸς τῶν Θερμοπυλῶν· καταστρέφουσιν ὅλα τὰ χωρία Ζητουνίου, Μπουντουνίτζας, Ταλαντίου, Τουρκοχωρίου, Λεβαδείας καὶ Θηβῶν· ἁρπάζουσι καὶ καταπατοῦσιν ὅλους τοὺς καρπούς, καὶ τέλος κατακαίουσι τὴν Λεβαδείαν, πόλιν λαμπροτάτην καὶ πολυάνθρωπον, ὅπου ἐσφάγησαν καὶ αἰχμαλωτίσθησαν περίπου δέκα χιλιάδες ψυχαί· ἤθελε πάθῃ τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Σάλωνας προηγουμένως, καὶ τὰ λοιπὰ μέχρι Ναυπάκτου, ἐὰν δὲν ἐγίνετο ἡ γενναία εἰς Γραβιὰν παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀντίκρουσις. Ἀλλὰ καὶ οὕτω ἡ καταστροφὴ τῶν χωρίων δὲν ἔλειψεν, ἐπειδὴ ἓν σῶμα Τούρκων ὑπὸ τὸν Δελλὴ Φέζον, ἐξελθὸν ἀπὸ Νεαπάτραν, κατήντησεν εἰς τὴν Γραβιάν, ἀφ' οὗ ἔκαυσεν ὅλα τὰ Βλαχοχώρια Σαλώνου.

Ἐμβαίνει μετ' ὀλίγον εἰς Μαγνησίαν ὁ Δράμαλης, ὅπου, διότι πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ φρουρίου τοῦ Βώλου εἶχε πληγωθῇ πρὸ ὀλίγου ὁ γενναῖος Πασδέκης ἦτον τὰ πάντα εἰς ἀστασίαν, καὶ ἀφοῦ παρεδόθησαν μὲ συνθήκας εἰς τὸν ἄπιστον αὐτὸν πασᾶν, τινὲς τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ταύτης, κατέκαυσε τὰ χωρία, ἔστειλεν εἰς Ἰωάννινα τοὺς προκρίτους περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, καὶ τοὺς ἔσφαξεν ὁ Χουρσὶτ πασᾶς διὰ μιᾶς, ἐκτὸς τόσων γυναικῶν καὶ παιδίων, ὅπου ἔσφαξε καὶ αἰχμαλώτισεν ὁ Δράμαλης.

Μετέβη ἔπειτα εἰς Ἄγραφα, Ἀσπροπόταμον καὶ Νεαπάτραν, ἐπροχώρησεν εἰς Καρπενήσι, κατέκαυσε καὶ ἐρήμωσεν ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ὅθεν διέβη καὶ αἰχμαλώτισεν ἐπέκεινα τῶν τετρακοσίων ψυχῶν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν. Δὲν ἄρτησε νὰ συμβῇ τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, ἐπειδὴ μετὰ τὴν λυπηρὰν εἰς Πέτα ἧτταν, δὲν ἀπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ἰδοὺ εἰσέρχονται οἱ ἐχθροὶ ἐντὸς τοῦ Μακρυνόρους, κατακαίουσιν ὅλας τὰς πόλεις, κώμας καὶ χωρία, ἁρπάζουσιν ὅλα τὰ ζωντανὰ καὶ ὅλους τοὺς καρπούς, καὶ φθάνουσι λεηλατοῦντες ἕως εἰς τὰς θύρας τοῦ Μεσολογγίου. Ἐνῷ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, εἰς τὸ ἀνατολικὸν πάλιν ὁ Μεχμὲτ πασᾶς, ἀφοῦ κατέστρεψεν ὅλα τὰ μείναντα χωρία Σαλώνων, Μπουντουνίτζας, Λεβαδείας καὶ Τουρκοχωρίου, εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ στενοῦ τῆς Γραβιᾶς, κατακαίει τὴν πόλιν Σαλώνων καὶ ὅλα τὰ περὶ αὐτὴν χωρία καὶ πάλιν ἐξέρχεται εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Λεβαδείας. Ἔδωκεν ὀλίγην ἀναπνοὴν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἡ καρτερὰ ἀντίστασις τῶν εἰς Μεσολόγγι γενναίως ἀποκρουσάντων τὴν ἐχθρικὴν ἐκείνην ἔφοδον, ὅτε συνετέλεσε τὰ μέγιστα ἡ παρουσία τῶν Πελοποννησιακῶν στρατευμάτων, ἐχόντων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Π. Μαυρομιχάλην, Ἀνδρέαν Ζαΐμην, Ἀνδρέαν Λόντον καὶ Κανέλον Δηλιγιάννην· ἀλλ' ἰδοὺ τὸ ἑπόμενον θέρος ὁ πασᾶς τῆς Σκόνδρας ἐπὶ κεφαλῆς πολυαρίθμου ἐμπειροπολέμου στρατοῦ φθάνει εἰς Ἄγραφα· ὁ Σιλιχτὰρ πασᾶς, διότι δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποταχθῇ εἰς αὐτὸν ὁ Καραϊσκάκης, αἰχμαλωτίζει χιλίους ἀπὸ τοὺς ὑποτεταγμένους κατοίκους καὶ ἀναχωρεῖ. Λαμβάνουσι τρόμον ἀπὸ τὴν νυκτερινὴν ἔφοδον εἰς Καρπενῆσι οἱ στρατιῶται τοῦ Σκόνδρα, ὅτε ἐγένετο θῦμα ὁ ἀείμνηστος Μάρκος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κερδήσαντες τὴν εἰς Καλιακούδαν μάχην, ὅπου ἐχάθησαν ὁ Ζυγούρης Τζαβέλλας, ὁ Δῆμος Κήτζου, ὁ Νικολάκης Κοντογιάννη, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται, ἕως ἐξήκοντα ἐνεθαρρύνθησαν, διεπέρασαν τὸ Κράβαρι, ἀφ' οὗ κατέκαυσαν πολλὰ χωρία τοῦ Καρπενησίου, καί τινα τῶν Κραβάρων καὶ Ἀποκούρου· καὶ ἔφθασαν ἔξωθεν τοῦ Ἀνατολικοῦ. Εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν κατεδιώχθη καὶ ὁ ἀξιοσέβαστος στρατηγὸς Στορνάρης, ὅστις ἔγινε θῦμα τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογγίου,

---

ἐξεπλήρωσε κάλλιστα τὰ καθήκοντά του ὡς ἀρχηγός. Οἱ τρεῖς ἱπόται καὶ οἱ νέοι ἀρχηγοὶ των ἠγέρθησαν καὶ ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μοιρῶν των, οἱ δὲ μισθοφόροι παρετάχθησαν καὶ ὁ Γεώργιος Γκέμιγκεν διέταξε νὰ ἠχήσωσι τὰ τύμπανα, ὅπως δώσωσι τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως.

Γ'

Τὴν παραμονὴν τῆς Ἀναλήψεως ὁ δοὺξ Οὐλρῖχος ἔφθασεν εἰς Στουτγάρδην πρὸ τῆς πύλης Ῥόθεμπουλ. Κατὰ τὴν διάβασίν του εἶχε κυριεύσει τὴν μικρὰν πόλιν Λεομβέργην καὶ προχωρήσει περαιτέρω ἔτι χωρὶς νὰ σταματήσῃ που. Πολλοὶ συνηνοῦντο μετ' αὐτοῦ, διότι ὡς ἀστραπὴ εἶχε διαδοθῇ ἡ εἴδησις τῆς ἐπανόδου τοῦ δουκὸς εἰς τὴν χώραν του. Τότε ἀνεγνώρισαν πόσους ἐχθροὺς εἶχεν ἀποκτήσει ἡ Συμμαχία, διότι πανταχοῦ ἔβλεπον μετὰ χαρᾶς καταλυομένην τὴν ἀπεχθῆ αὐτῆς ἐξουσίαν καὶ τὴν γενεὰν τῶν νομίμων πριγκίπων ἐπανακτῶσαν τὰ ἀρχαῖα δικαιώματά της.

Ἡ εἴδησις εἶχεν εἰσδύσει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Στουτγάρδην ἐξεγείρασα ποικίλα αἰσθήματα. Οἱ ἐν τῇ πόλει εὑρισκόμενοι εὐγενεῖς δὲν ἐγνώριζον τί ἔπρεπε νὰ περιμένωσι παρὰ τοῦ δουκός. Ἡ παράδοσις τῆς Τυβίγγης ἦτο πολὺ πρόσφατος εἰσέτι, ὥστε νὰ μὴ κατέχωνται οἱ εὐγενεῖς ὑπὸ φόβων. Ἡ ἀναμνησις ὅμως τῆς λαμπρᾶς αὐλῆς τοῦ Οὐλρίχου τῆς Βυρτεμβέργης, αἱ εὐτυχεῖς ἡμέραι, ἃς ἐν αὐτῇ εἶχον διέλθει, ἡ σύγκρισις τῶν χρόνων ἐκείνων πρὸς τὸν ἄχαριν βίον τῶν συμβούλων τῆς Συμμαχίας, καθίστα αὐτοὺς εὐνοϊκοὺς πρὸς τὸν δοῦκα, καίτοι εἶχον ἀφορμὰς πολλοὶ ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ εὔχωνται ὁριστικῶς τὴν ἐπιστροφήν του. Οἱ ἀστοὶ μόλις ἠδύνατο νὰ κρύψωσι τὴν χαράν, ἣν ἠσθάνοντο ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ. Κατέλειπον τὰς οἰκίας των, συνηθροίζοντο εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ συνεζήτουν περὶ τῶν μελλόντων συμβῆναι. Κατεβόων χαμηλοφώνως, ἀλλὰ μετὰ πάθους κατὰ τῆς Συμμαχίας, συνέσφιγγον τοὺς γρόνθους των ἐντὸς τῶν θυλακίων των καὶ εἶχον τὸ φρόνημα πατριωτικώτατον. Ἀνεμιμνήσκοντο τῶν προγόνων τοῦ προγεγραμμένου πρίγκιπος, καὶ ἐνεθυμοῦντο πολλοὺς ἀνδρείους προπάτορας αὐτοῦ, ὑφ' οὓς οἱ πατέρες των ἔζησαν εὐτυχεῖς καὶ οἱ ὁποῖοι κατέστησαν ἔνδοξον τὸ ὄνομα τῆς Βυρτεμβέργης. Ἐκολακεύοντο ἐπίσης ἀναλογιζόμενοι ὅτι τὸ πᾶν ἐξηρτᾶτο νῦν ἐκ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν, διότι ἅπασα ἡ χώρα συνεμορφοῦτο πρὸς τὴν Στουτγάρδην. Δὲν διενοοῦντο ἀναμφιβόλως ν' ἀποπειραθῶσιν ἐπανάστασιν ἐπὶ ἰδίῳ αὐτῶν κινδύνῳ κατὰ τῆς φρουρᾶς τῆς Συμμαχίας, ἀλλ' ἔλεγον ἀλλήλοις:

— Σύντεκνε, περίμενε μόνον νὰ νυκτώσῃ καὶ θὰ δείξωμεν εἰς τοὺς Συμμάχους τί εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Στουτγάρδιοι!»

Ἡ κίνησις αὕτη παρὰ τοῖς ἀστοῖς δὲν διέλαθε τὸν διοικητὴν τῆς πόλεως Χριστῷ Σβάρτσεμπεργ. Ἀνεγνώρισεν, ἂν καὶ κατόπιν ἑορτῆς ὅτι κακῶς ἔπραξαν ἀπολύσαντες τοὺς μισθοφόρους. Ἀπηυθύνθη πρὸς τὰ κράτη, ἅτινα ἦσαν ἡνωμένα εἰσέτι μετὰ τῆς Συμμαχίας καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτῶν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἀπέβαλε τὴν ἐλπίδα νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν Στουτγκάρδην μεχρισότου τοὐλάχιστον νέος τις στρατὸς ἐκστρατεύσῃ. Ἀναμφιβόλως ἔλαβεν ἀμυντικά τινα μέτρα, ἀλλ' ἡ αἰφνιδία ἐμφάνισις τοῦ δουκὸς ἐματαίωσε τὰς προσπαθείας του. Ὅτε εἶδεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ βασισθῇ εἰς τοὺς ἀστούς, ὅτι οἱ εὐγενεῖς οὐδεμίαν παρεῖχον αὐτῷ συνδρομήν, ἡ δὲ φρουρὰ μόλις ἐπήρκει εἰς τὴν φρούρησιν τῶν θυρῶν, ἀπεχώρησεν εἰς Ἔσλιγκεν, ἐπωφελούμενος ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς ὀμίχλης, μετὰ τῶν συμβούλων, οὓς εἶχεν ἐγκαταστήσει ἡ Συμμαχία. Ἡ φυγὴ των ἐγένετο μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ τόσον μυστικῶς, ὥστε ἐγκατέλειψαν καὶ αὐτὰς τὰς οἰκογενείας των, οὐδενὸς ὑποπτεύοντος ὅτι ὁ διοικητὴς καὶ οἱ σύμβουλοι ἦσαν ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Ἕνεκα τούτου οἱ ὁπαδοὶ τῆς Συμμαχίας εἶχον πολὺ θάρρος, μὴ πιστεύοντες τὴν εἴδησιν τῆς προσεγγίσεως τοῦ δουκός.

Ἡ πλατεῖα τῆς ἀγορᾶς ἦτο καὶ τότε ἀκόμη τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Πέριξ αὐτῆς εἶχον ἀνεγερθῇ δύο μεγάλα προάστεια, τὸ τοῦ Ἅγ. Λεονάρδου καὶ τὸ τοῦ Πεδίου τῶν ἀγώνων, ἅτινα, ἔχοντα βαθεῖς χάνδακας, τεῖχη καὶ στερεὰς θύρας εἶχον μορφὴν πόλεως· ἀλλ' οἱ περίβολοι καὶ αἱ θύραι τῆς ἀρχαίας πόλεως ὑφίσταντο εἰσέτι, οὐχὶ δ' ἄνευ ὑπερηφανείας οἱ ἀστοὶ ἔρριπτον ἄνωθεν τὰ βλέμματά των ἐπὶ τῶν κατοίκων τῶν προαστείων. Κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον οἱ ἀστοὶ συνήρχοντο εἰς τὴν ἀγορὰν ἐν πάσῃ σπουδαίᾳ περιστάσει, καὶ, τὴν ἐσπέραν δὲ τῆς παραμονῆς τῆς Ἀναλήψεως, εἶχον ἐκεῖ πάντες συναθροισθῇ. Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ χωρικὸς ἠδύνατο νὰ παρουσιάζηται ἔχων εἰς τὸ πλευρὸν τὸ ξίφος, αἱ δημηγορίαι καὶ οἱ ὑπαίθριοι λόγοι εἶχον περισσότεραν σπουδαιότητα ἢ σήμερον, ὁπότε ἡ γραφὶς καὶ ἡ μελάνη κάμνουσι τὰ πάντα. Πραγματικῶς, οἱ ἀστοὶ τῆς Στουτγάρδης, συναθροισθέντες τὴν νύκτα ἔνοπλοι, ἦσαν ὅλως διάφοροι ἢ τὴν πρωΐαν. Ἂν ἠρώτα τις τὴν πρωΐαν τοὺς περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν τίνα γνώμην εἶχον περὶ τοῦ δουκός, θ' ἀπήντων: «Τί μας μέλει διὰ τὸν δοῦκα, ἡμεῖς εἴμεθα φιλήσυχοι ἀστοί», ἐνῷ τώρα ἤκουέ τις διαφόρους φωνάς: «Ἐμπρός! ἂς ἀνοίξωμεν τὰς θύρας εἰς τὸν δοῦκα! Θάνατος εἰς τοὺς Συμμάχους! Ποῖος εἶνε καλὸς Βυρτεμβέργιος;»

Ἡ σελήνη ἐφώτιζε τὸ τεταραγμένον πλῆθος, ὠθούμενον τῆδε κἀκεῖσε ψιθυρισμοὶ συγκεχυμένοι ἀνήρχοντο εἰς τὸν ἀέρα. Τὸ πλῆθος ἐφαίνετο ἀναποφάσιστον εἰσέτι, ἴσως διότι οὐδεὶς εἶχε τὴν τόλμην νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς. Ἐκ τῶν πέριξ τῆς πλατείας ὑψηλῶν οἰκιῶν ἑκατοντάδες κεφαλῶν ἔκυπτον εἰς τὴν ὁδόν. Ἦσαν αἱ γυναῖκες καὶ θυγατέρες τῶν ἀστῶν, ἀκούουσαι ἐναγωνίως τὸν ψιθυρισμόν, διότι

ἀφοῦ εἶδε γενναῖος πεσόντα εἰς τὴν μάχην τοῦ Δολμᾶ τὸν ἀνδρειότατον γαμβρόν του Γρηγόριον Διακατᾶ.

Ο ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 1821

ΥΠΟ

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΠΑΓΑΝΕΛΗ

Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ πετρώδους λόφου, ἐφ' οὗ ἐγείρεται τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου, ἀποτελεῖ, διὰ τῶν βαθμηδὸν κλίσεών της, μικρὰν κοιλάδα ἄγονον καὶ ξηράν, ἐφ' ἧς ἄκανθαι τῇδε κἀκεῖσε φυόμεναι ἀντιπροσωπεύουσιν ἀδόξως τὴν αὐτοφυῆ βλάστησιν. Ἀσεβὴς λατομεία ὑπέσκαψε τοὺς λιθίνους ὄγκους τῶν ἱστορικῶν θέσεων καὶ σήμερο μετὰ 60 ἐνιαυτῶν ἐλεύθερον βίον ὁ τὴν μονήρη ἀτραπὸν διερχόμενος διαβάτης βλέπει ἔκπληκτος τὸ πρόσφατον ἴχνος τοῦ μοχλοῦ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐρυθροειδοῦς λίθου καὶ ἀκούει περιλύπως τὸν ἦχον τῆς σφύρας θρυμματιζούσης τὰ ἄμορφα τμήματα τῶν πετρῶν, ἐφ' ὧν ἴχνη ἀξέστου ἀρχαϊκῆς ἐργασίας ἐμφανίζονται ἔτι. Ἡ τοποθεσία, καίτοι ἀπαραμίλλου φυσικοῦ κάλλους, ἐμπνέει οὐχ ἧττον ἄγνωστον καὶ ἀνεξήγητον μελαγχολίαν. Βλέπει τις εὐκρινῶς ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν λιθίνων ὄγκων λελαξευμένα μνήματα ἀρχαίας ἐποχῆς, ἀναμιμνήσκεται τῶν νεκρῶν, οἵτινες ἐπλήρωσάν ποτε τὴν ἀφανισθεῖσαν νεκρόπολιν καὶ ἡ ἐμφάνισις τῆς αἰωνίας πάλης τοῦ θανάτου πρὸς τὴν ζωήν, τῆς συντήρησας πρὸς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν ἐπιτείνει τὴν μελαγχολίαν τοῦ διαβάτου, ἐνῷ ὀξέως κρώζει ὁ ἱερακίδεὺς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ κάμπτονται παρὰ τοὺς πόδας του οἱ ἀσφόδελοι προρρίζως διασειόμενοι ὑπὸ τοῦ ῥαγδαίως πνέοντος πνεύματος.

Διὰ τοὺς ἀνιωμένους εἰς τὸν θόρυβον τῆς ζωῆς ἡ θέσις αὕτη παρουσιάζει θελκτικὸν καὶ μονήρες ἐντρύφημα. Ἐντὸς διαυγοῦς ὑποκιάνου νεφέλης διαφαίνονται εἰς τὴν ἀπόστασιν αἱ ἀνώμαλοι κορυφοσειραὶ τῶν νήσων καὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἐγγύτατα γλαυκὴ ἀπλοῦται τοῦ Φαλήρου ἡ θάλασσα, καὶ ὁ ἐλαιὼν δεξιόθεν διακόπτων τὸ ὁμοιόμορφον τοῦ Φαληρικοῦ ἀλιπέδου. Τοῦ Πειραιῶς αἱ καπνοδόχαι ἐξακοντίζουσι τὰ μελανὰ, ἀλλ' εὐώνα νέφη, ὑπὲρ τὰς στέγας τῶν κομψῶν οἴκων, συγχεομένων κατὰ στιγμὰς πρὸς τοὺς ἱστοὺς τῶν ἐλλιμενισμένων πλοίων. Ἐνίοτε ὁ μέλας τῆς βιομηχανικῆς καπνοδόχης καπνὸς συναντᾶται εἰς τὸ ὕψος μετὰ τοῦ ὑποφαίου τοῦ ἄρτι ἐξορμήσαντος ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ τηλεβόλου πλοίου πολεμικοῦ χαιρετῶντος. Ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἐργάνη Ἀθηνᾶ τείνουσιν εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τὰς χεῖρας δεξιούμενοι ἀλλήλους. Αὕτη παρασκευάζει ἐν τῇ εἰρήνῃ τὴν ὑλικὴν τῶν ἀνθρώπων εὐημερίαν· ἐκεῖνος προστατεύει τὰς ἐλευθερίας τῶν λαῶν καὶ ἀμύνεται κατὰ τῆς δουλείας. Ἀφοῦ εἶνε πεπρωμένον νὰ βροντᾷ περιοδικῶς τὸ ἔνσφαιρον τηλεβόλον, ὁ ἄνθρωπος νὰ χύνῃ τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ αἷμα, ὁ βιομήχανος καὶ ὁ γεωργὸς νὰ ἀναλαμβάνῃ τὸ ξίφος, εὐχηθῶμεν τοὐλάχιστον ὅπως τῆς δικαιοσύνης τὸ πνεῦμα καὶ τῆς ἐλευθερίας ἰθύνῃ τὴν χεῖρα τοῦ Ἄρεως, καὶ ἀλλότριος παντὸς συμφέροντος ἐγωϊστικοῦ καὶ ἀδίκου ὁ βραχίων αὐτοῦ ὁπλίζηται μόνον ὑπὲρ ἰδέας εὐγενοῦς ἀξίας τῶν λαῶν καὶ τῶν διωγμῶν, εἰς οὓς ὑπεβλήθησαν καὶ τῶν αἱμάτων, ἅτινα ἔχυσαν, ὅπως ἀποσπάσωσι παρὰ τῶν τυράννων τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ ἀναστυλώσωσιν εἰς αἰώνιαν λατρείαν τὸ ἰδεῶδες ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Δικαιοσύνης.

Εἰς τὴν βραχώδη ταύτην λεκάνην ἐσύγχαζον ἄλλοτε κατὰ προτίμησιν· Καὶ ἡ διατριβή μου ἐκεῖ καὶ ὁ δρόμος, ὃν ἠκολούθουν, ἵνα φθάσω, ἐνεῖχον γοητρόν τι μυστηριῶδες, οὐτινος οὐδεὶς ἄνθρωπος καὶ οὐδεὶς Ἕλλην ἰδίᾳ δύναται νὰ ᾖ ἄγευστος. Ἡ θέα τῆς ἱερᾶς Ἀκροπόλεως, παρ' ἣν διέρχεται ἡ ὁδός, ἀνακαλεῖ τὸν λαμπρότερον κόσμον, ὅστις διεπλάσθη καὶ ἔζησέ ποτε, καὶ ἡ λαμπηδὼν τοῦ ὁποίου θὰ καταυγάζῃ διὰ φωτὸς θείου καὶ ἐσαεὶ τὸν νοῦν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἰδοὺ μικρὸν ἀπωτέρω ὁ λαξευτὸς ἐκεῖνος βράχος, ὁ κατὰ παράδοσιν ὑπολαμβανόμενος ὡς *ἡ φυλακὴ τοῦ Σωκράτους*. Ἐκεῖ ἀλυσίδεσι ἐρρίφθη ὁ ἐνάρετος σοφός, τῆς ἀληθείας ὁ ὑπέρτατος μάρτυς καὶ μύστης, θῦμα τῶν συκοφαντῶν καὶ τῆς εὐπιστίας τοῦ Δήμου, ἀρνηθεὶς νὰ φύγῃ, ὅπως μὴ ἀσεβήσῃ εἰς τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, κηρύξας ἐκεῖθεν ὅτι τῶν γονέων καὶ τῶν προγόνων ἁπάντων πολυτιμότερον καὶ ἁγιώτερον εἶνε ἡ *Πατρὶς* καὶ ἀνυπόμονος ν' ἀποθάνῃ, ἵνα ταχύτερον φθάσῃ εἰς τὸν Ἰδεῶδη καὶ θεῖον κόσμον, ὃν διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐνεφύσα καὶ ὑπηγόρευεν αὐτῷ τὸ δαιμόνιον. Ἰδοὺ ἡ Νύξ· ὄνομα καταπτοοῦν καὶ σήμερον ἔτι τοὺς δεσπότας. Ἐκεῖ ἤχησεν ἡ φωνὴ τῆς πεφωτισμένης Ἐλευθερίας. Ἐκεῖ ἡ ἐντελεστέρα Εὐγλωττία συνετάραξε καὶ ἐξέψε τὰ πλήθη, ἀλλὰ καὶ ὑπέταξεν αὐτὰ ὑπὸ τὴν μυστηριώδη, τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν τοῦ λόγου. Ἐκεῖθεν ἠστραπτεν ὁ Περικλῆς καὶ ἐβρόντα ὁ Δημοσθένης. «Ἀγαπᾶτε τὴν Πατρίδα, πολῖται, θνήσκετε ὑπὲρ Αὐτῆς», κραυγάζει ὁ Ἀθηναῖος ῥήτωρ, καὶ ἡ φωνή του, φωνὴ προφήτου ἐμπεπνευσμένου καταπτοεῖ τὰς φάλαγγας τοῦ Φιλίππου. Ἰδοὺ ὁ Ἄρειος Πάγος. Θεοὶ παρακάθηνται δικασταί, καὶ ὅταν δικάζωσιν ἄνθρωποι, θεοὶ παρίστανται ὡς διαδίκοι. Ἀλλοφρόνων ἐμφανίζεται ὁ μητραλοίας Ὀρέστης. Ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ διεκδικεῖ τὸν δυστυχῆ. Μαίνεται ὁ Ἄρης, καὶ αἱ Σεμναὶ θεαὶ σπαράσσουσι δι' ὄφεων καὶ δᾳδῶν τὸν ἄθλιον μητροκτόνον. Ἐκτείνει ὁ Ἄρειος Πάγος τὴν χεῖρα, ὑπακούουσιν οἱ Ἀθάνατοι, καὶ ἥρεμος ὑπνοῦ γλυκύς, ἀπὸ πόνων καὶ τῆς ἀφορήτου δδύνης ἡ ἀνάπαυλα καὶ ἡ παῦσις ἡδέως ἐπιπίπτει καὶ ἀνακαύσει ἤρεμα τὰ βλέφαρα καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ἐνόχου.

Ἐνῷ περὶ δυσμὰς ἡλίου ἐπλανώμην ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν δυσβατωτέραν τῆς λεκάνης ἀτραπὸν εἶδον, κατὰ τὴν ἀπρόσιτοτέραν αὐτῆς ἄκραν, τὴν αἱμασίαν κήπου μικροῦ, καὶ παρ' αὐτὸν καλύβην πλινθόκτιστον. Τὴν ἔκπληξιν διεδέχθη ἡ περιεργία. Ἐχώρησα πρὸς τὴν κομψὴν ἐκείνην ὅασιν τὴν οὕτως ἀπροσδόκητως ἀποκαλυφθεῖσαν ἐντὸς τῆς μικρᾶς καὶ αὐχμηρᾶς Σαχάρας τῆς πετρώδους λεκάνης. Ὁ κῆπος ἦτο περιωρισμένος, ἀλλ' ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐκαλλιεργεῖτο, ἐμαρτύρει τὴν ἄκραν τοῦ γεωπόνου προσήλωσιν, καὶ τὴν φιλανθῆ αὐτοῦ καλαισθησίαν. Τὰ ἄκρα τῆς αἱμασιᾶς ἐνέδυον κάκτοι ὑψηλοί πληθὺς φυτῶν ἀνέτρεπεν ἐπὶ ξυλίνων πασσάλων καὶ διὰ μυρίων ἑλιγμῶν ἐν μέσῳ φύλλων καὶ ἀνθέων ἑτοίμων νὰ μετασχηματισθῶσιν εἰς καρπούς, ἠγείρον ὑπὲρ τὴν ἄκραν τῶν ξυλίνων στηριγμάτων τοὺς τρυφεροὺς αὐτῶν βλαστούς. Οἱ ῥιζάκες ηὔξανον ἐπὶ τὴν γῆν προσπεφυκότες, καὶ κύαμοι χλοεροὶ κατένευον πρὸς τὴν γῆν μεστοὶ καὶ εὐχυμώτατοι. Τῇδε κἀκεῖσε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ μικροῦ λαχανοκήπου ἐφαίνοντο ῥοδωνιαὶ πεφορτισμέναι ῥόδων· ἦτο ἡ ποίησις διηκεχυμένη ἐντὸς τῆς πεζότητος ἐκείνης. Θύμοι καὶ δενδρολίβανος ἠρωματίζον ἠδέως τὴν περιξ ἀτμοσφαῖραν. Αἱ κορυφαὶ ὀλιγίστων ὀπωροφόρων δένδρων, χαμηλῶν, ἀλλ' εὐρώστων, ὑψοῦντο ἀτόλμως ὑπὲρ τὸν κῆπον, κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ ὁποίου ἠγείρετο ἡ καλύβη καὶ παρ' αὐτὴν φρέαρ ἀβαθὲς ἐπὶ τοῦ βράχου ὀρυχθέν, παρεῖχε τὸ διαυγὲς ὕδωρ του εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐρημίτου καὶ τὴν βοτανικήν του ὑπηρεσίαν.

Ὤθησεν ἐλαφρῶς τὴν κινητὴν θύραν τοῦ λυγοπλέκτου φραγμοῦ καὶ εἰσῆλθον ἐντός. Γέρων σεβάσμιος μὲ χιονόλευκον πώγωνα καὶ τὴν κόμην ἠρδεῦε τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν πόαν καὶ τὰ ἄνθη τοῦ κήπου. Ὁ σεβασμός, ὃν μοὶ ἐνέπνευσεν ἡ ἱλαρὰ τοῦ ἐρημίτου φυσιογνωμία, μόλις μοὶ ἔδωκε καιρὸν νὰ χαιρετίσω τὸν γέροντα, ὅστις ἀποθέσας κατὰ γῆς τὸν ἀρδευτῆρα καὶ προσηλώσας ἐπ' ἐμοῦ τὸ εὐγλωττον καὶ πᾶον ὄμμα του μ' ἀντεχαιρέτισε καλῶς με νὰ προχωρήσω ἐν τάχει καὶ ὅσῳ πλειότερον τὸν ἐξήταζον κατὰ τοσοῦτον ἐξεπληττόμην καὶ ἐξαπορῶν διηρώτων ἐμαυτόν, πῶς εὑρέθη ἐκεῖ ὁ σεβάσμιος γέρων, καὶ πῶς ἡ παρουσία αὐτοῦ ἔμενεν ἄγνωστος εἰς πόλιν ὀλίγα μόλις στάδια ἀπέχουσαν ἀπὸ τῆς καλύβης του. Τὸ ὅλον τοῦ ἐρημίτου παράστημα καὶ ἡ ὄψις μοὶ ἀνεκάλουν ἀρχαῖον φιλόσοφον· Ἦτο ἠμφιεσμένος ποδήρη τρίβωνα πενιχρόν, ἀλλὰ καθαρώτατον. Τὰ σάνδαλια αὐτοῦ ἦσαν ἄκαμπτα, καὶ κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα δι' ἱμάντων λεπτῶν ἀναδεδεμένα περὶ τὰ σφυρὰ καὶ τὸ ἄκρον τῆς κνήμης. Ἀλλὰ τὴν μεγάλην ἐντύπωσιν προὐξένει ἡ ὄψις καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ γέροντος· κεφαλὴ σεβασμία, μεγαλοπρεπείας καὶ ἐκφράσεως ἀνεκφράστου, ἐφ' ἧς τὸ πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἡ θεωρητικὴ μελέτη εἶχον συγκαταμίξει καὶ ἀποτυπώσει τὴν ἰδίαν σφραγῖδα.

Ἐθεώρουν εἰσέτι τὸν γέροντα ἐν σιωπῇ ἐκπλήξει, ὅτε δευτέρα ἐκείνου πρόσκλησις ἔλυσε τὴν γοητείαν. Ὁ γέρων ἐχώρησε πρός με· μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα καὶ μετ' ἀπερίττου εὐγενείας μ' ἐκάλεσε πρὸς τὴν μικρὸν ἀπωτέρω ἐγειρομένην καλύβην του. Κάλαθος λύγινος ἡμισυντελεσθεὶς ἔκειτο παρὰ λίθινον ἀκμῆνον ἐδώλιον ἐγγὺς τοῦ οὐδοῦ τῆς καλύβης, ἐφ' οὗ κύων ἔμενεν ἀγρυπνῶν. Περαιτέρω κατέκειντο κλάδοι λυγῆς ἐπιμελῶς ἀπὸ τῶν φύλλων καθαρισθέντες, καὶ τεμάχια καλάμων ἐπιμήκως καὶ λεπτῶς ἐσχισμένων.

— Τὰς ὥρας τῆς σχολῆς μου, μοὶ εἶπεν ὁ γέρων, χρησιμοποιῶ ἐργαζόμενος. Καίτοι εἰς μακρὰν ἐλάσσας γῆρας δύναμαι εὐτυχῶς νὰ ἐργαζωμαι εἰσέτι, καὶ ὁμολογῶ ὅτι μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἡ ἀνθοκομία καὶ πᾶσα ἄλλη πάρεργος ἐργασία τέρπει τὸν μονήρη βίον μου καὶ προσπορίζει τὰ ὀλίγα μέσα, ὧν ἔχω ἀνάγκην, ὅπως συντηρῶ τὸν λιτὸν βίον μου.

Ἡ ἔκπληξίς μου ἐκορυφοῦτο ὁλονέν. Ὁ γέρων ἐλάλει καθαρωτάτην καὶ ἀπταιστον γλῶσσαν. Ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του ἦτο συμπαθέστατος, καὶ πλήρεις εὐγενοῦς μεγαλοπρεπείας οἱ τρόποι καὶ ἡ στάσις. Ἐφλεγόμην ὑπὸ περιεργίας νὰ μάθω τίς ἦτο, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐρωτήσω. Ἀνερμήνευτον δέος συνεῖχε τὴν καρδίαν μου καὶ ἐδέσμευε τὴν γλῶσσαν. Δὲν ἐροβούμην ἐσεβόμην, καὶ ἡ δειλία ἡ ἐκ τοῦ σεβασμοῦ ἐμπνεομένη τιμᾷ, δὲν ἐξευτελίζει τὸν ἄνθρωπον.

Μὲ προσεκάλεσε νὰ κάθησω δείξας μοι ψιάθινόν τι κάθισμα ξυλοπαγές. «Καλῶς ἤλθετε εἰς τὴν καλύβην μου», μοὶ εἶπεν, ἢ μᾶλλον «ὡς εὖ παρέστης», ἵνα μεταχειρισθῶ τὰς φράσεις γλώσσης ἀθανάτου, εἰς ἣν ἀφιέρωσα τὴν λατρείαν πᾶσαν καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς τρικυμιώδους νεότητός μου.

Ἀπὸ ἐκπλήξεως μετέπιπτον εἰς ἔκπληξιν. Ἐνόμιζον ὅτι ὀνειρεύομαι καὶ ἐδίσταζον νὰ κινηθῶ μὴ ἴδω λυομένην ἐξαπίνης τὴν εὐάρεστον ὀπτασίαν. Τοῦτο δὲν διέλαθε τὸν γέροντα.

— Φαίνεσθε ἐξαπορῶν, μοὶ εἶπε.

— Δὲν κρύπτω τὴν ἀπορίαν μου, ἀπήντησα, ἀτενίζων τὸν γέροντα καὶ πειρώμενος ν' ἀναγνώσω εἰς τοὺς ἐκφραστικοὺς ὀφθαλμούς του. Ζῶ παιδιόθεν εἰς τὰς Ἀθήνας· διατρέχω συνεχῶς τὰ περὶξ καὶ μόλις ἤδη μανθάνω ὅτι παρὰ τὴν πόλιν διατρίβει ὑπαρξις συναρπάζουσα εἰς τὴν πρώτην θέαν, θέλγουσα εἰς τὴν πρώτην λέξιν καὶ ἣν δὲν σφάλλομαι, ἐὰν ἀποκαλέσω μυστηριώδη.

— Μυστηριώδη! Διατί; εἶπε πράως ὁ

αἱ δεσποινίδες τῆς Στουτγάρδης ἀπετέλουν τότε μικρὸν περίεργον λαόν, ἐνδομύχως ὅμως ἦσαν ὑπὲρ τοῦ δουκὸς λυπούμεναι αὐτόν. Οἱ ψιθυρισμοὶ τοῦ πλήθους καθίσταντο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ζωηρότεροι καὶ μᾶλλον ευδιάκριτοι· ἡ φωνή: «Νὰ διώξωμεν τοὺς στρατιώτας καὶ ν' ἀνοίξωμεν τὴν θύραν εἰς τὸν δοῦκα» ἦτο γενική· τότε ὑψηλός τις καὶ ἰσχνὸς κύριος ἀνῆλθεν ἐπί τινος ἐδωλίου παρὰ τὴν κρήνην καὶ χειρονομῶν ζωηρῶς διὰ τῶν ὑπερμέτρως μακρῶν βραχιόνων του ἐζήτει μεγαλοφώνως νὰ ὁμιλήσῃ. Βαθμηδὸν ἐγένετο σιγὴ ἐπὶ τῆς πλατείας καὶ ἠκούσθησαν λέξεις τινὲς ἐξ ὅσων ἔλεγε.

— Πῶς! οἱ ἔνταμοι ἀστοὶ τῆς Στουτγάρδης θὰ παραβῶσι τὸν λόγον των! Δὲν ὡρκίσθητε πίστιν εἰς τὴν Συμμαχίαν; Εἰς ποῖον θέλετε ν' ἀνοίξητε τὰς θύρας σας; εἰς τὸν δοῦκα! Ἔρχεται μὲ πολὺ ὀλίγον στρατόν, διότι δὲν ἔχει χρήματα νὰ πληρώνῃ τοὺς στρατιώτας· καὶ θὰ ἀναγκασθῆτε ν' ἀνοίξητε καὶ πάλιν τὸ βαλλάντιον. Θὰ σᾶς εἴπῃ· «ἡ Στουτγάρδη μᾶς ὀφείλει 10 χιλιάδας φλωρινίων, διότι μᾶς ἐγκατέλειψεν.» Ἀκούετε; Θὰ ὑποχρεωθῆτε νὰ πληρώσητε δέκα χιλιάδας φλωρινίων!

— Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ ῥήτωρ; ἠρώτων ἀλλήλους. Δὲν ἔχει ἄδικον. Θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ πληρώσωμεν... εἶνε ἀστός;

— Ποῖος εἶσθε; ἀνέκραξεν εἰς τῶν τολμηροτέρων· πόθεν γνωρίζετε ὅτι θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ πληρώσωμεν;

— Εἶμαι ὁ ἐπιφανὴς δόκτωρ Κάλμος, εἶπεν ὁ ῥήτωρ διὰ φωνῆς πανηγυρικῆς, γνωρίζω δὲ καλῶς τί λέγω. Καὶ ποῖον θέλετε νὰ διώξητε; τὸν αὐτοκράτορα, τὴν αὐτοκρατορίαν, τὴν Συμμαχίαν; Θ' ἀντιμετωπίσητε τοσούτους ἰσχυρούς; καὶ διὰ τί; χάριν ἑνὸς ἐπαίτου, ὅστις θὰ σᾶς ἐκδάρῃ. Ἀναλογίσθητε τὸ βάρος τῶν νομισμάτων, τὸν ἐπὶ τοῦ κυνηγίου φόβον! Δὲν ἔχει ὀβολὸν πλέον· εἶνε ἐπαίτης.

— Θὰ μαζεύσητε τὴν γλῶσσάν σας; ἐφώνησαν οἱ ἀστοί. Τί σᾶς ἐνδιαφέρει τοῦτο; Αὐτὸς δὲν εἶνε ἀπ' ἐδῶ! Κάτω ὁ ἀγύρτης! Κτυπᾶτέ τον, σκοτώσατέ τον τὸν μασκαρᾶν! Ζήτω ὁ δοῦξ!

Ὁ δόκτωρ Κάλμος ἤγειρεν ἄπαξ ἔτι φωνήν, ἀλλ' οἱ ἀστοὶ ἐκραύγασαν ἰσχυρότερον αὐτοῦ. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἄλλη ὁμὰς ἀστῶν κατῆλθεν ἐκ τῆς ἄνω πόλεως.

Ὀδοὺξ εἶνε εἰς τὴν θύραν Ῥότεμπουλ, ἀνέκραξαν, μετὰ ἱππέων καὶ πεζικοῦ. Ποῦ εἶνε ὁ διοικητής; ποῦ εἶνε οἱ σύμβουλοι τῆς Συμμαχίας; Θὰ κανονιοβολήσῃ τὴν πόλιν, ἐὰν δὲν ἀνοίξωσι τὰς θύρας. Κάτω ἡ Συμμαχία! Ζήτω ἡ Βύρτεμβέργη!

Ὁ θόρυβος ηὔξανεν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Οἱ ἀστοὶ ἐφαίνοντο ἀναποφάσιστοι· νέος τις δὲ ῥήτωρ ἀνέβη τότε ἐπὶ θρανίου· ἦτο καλῶς ἐνδεδυμένος, ἡ δὲ στάσις του ἐπίβλητική.

— Ἀναλογίσθητε, ἀνέκραξέ τι θὰ εἴπῃ τὸ συμβούλιον τῆς Συμμαχίας, ἐὰν.

— Τί μᾶς μέλει διὰ τὸ συμβούλιον τῆς Συμμαχίας, ἀνέκραξαν ἰσχυρότερον αὐτοῦ. Κάτω! Ῥίψατέ τον κάτω! Πάστε τὸν ἀπ' τὰ μαλλιά! Εἶνε ἀπὸ τὴν Οὔλμην! Κάτω! Σκοτώστε τον εἶνε ἀπὸ τὴν Οὔλμην!

Πρὶν ὅμως ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπόφασις αὕτη, ῥωμαλέος τις ἄνθρωπος ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ θρανίου, ἔρριψε δι' ἑνὸς κτυπήματος τὸν δόκτορα πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὸν ἄλλον πρὸς τ' ἀριστερὰ καὶ ἀνεκίνησεν εἰς τὸν ἀέρα τὸν σκοῦφόν του.

— Σιωπή! εἶνε ὁ Χάρτμαν! ἐψιθύρισαν οἱ ἀστοί· αὐτὸς ἠξεύρει! ἂς ἀκούσωμεν τί θὰ εἴπῃ.

— Ἀκούσατέ με, εἶπεν οὗτος. Εἶνε ἀδύνατον νὰ εὑρεθῇ ὁ διοικητὴς καὶ οἱ σύμβουλοι τῆς Συμμαχίας· ἐκεῖνοι ἐδραπέτευσαν καὶ ἀφῆκαν ἡμᾶς ἐδῶ! συλλάβετε λοιπὸν αὐτοὺς τοὺς δύο καὶ φυλάξατέ τους ὡς ὁμήρους! Καὶ νῦν, εἰς τὴν θύραν Ῥότεμπουλ! Ἐκεῖ εἶνε ὁ ἀληθὴς ἡμῶν δοῦξ· εἶνε καλλίτερον ν' ἀνοιξωμεν ἀφ' ἑαυτῶν, ὅπως ἀνέλθῃ παρὰ νὰ εἰσελάσῃ διὰ τῆς βίας. Πᾶς καλὸς Βυρτεμβέργιος ἂς μὲ ἀκολουθήσῃ!

Κατέβη τοῦ ἐδωλίου καὶ τὸ πλῆθος περιεκύκλωσεν αὐτὸν κραυγάζον. Οἱ δύο ὑπερασπισταὶ τῆς Συμμαχίας πρὶν προφθάσωσι νὰ φύγωσιν, ἐδεσμεύθησαν καὶ ἀπήχθησαν. Τὸ πλῆθος τότε μετέβη ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς ἀγορᾶς εἰς τὴν κυρίαν θύραν, ἔπειτα δέ, ὑπεράνωθεν τῶν εὐρέων χανδάκων τῆς ἀρχαίας πόλεως εἰς τὸ προάστειον τοῦ Πεδίου τῶν Ἀγώνων καὶ ἔφθασε διερχόμενον τὰ ὀχυρώματα εἰς τὴν θύραν Ῥοτεμβούλ. Οἱ στρατιῶται τῆς Συμμαχίας, οἵτινες ὑπερήσπιζον τὴν θύραν, ἀφωπλίσθησαν ἀμέσως, ἡ θύρα ἠνεῴχθη καὶ ἡ γέφυρα κατεβιβάσθη καὶ ἐξετάθη ἐπὶ τοῦ χάνδακος τῆς πόλεως.

Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ πεζικοῦ εἶχον ἐκεῖ τοποθετήσει τὰ καλλίτερα αὐτῶν στρατεύματα· διότι δὲν ἐγνώριζον πῶς θὰ ἐφέροντο οἱ ὁπαδοὶ τῆς Συμμαχίας ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ δουκός.

Αὐτὸς ὁ Οὐλρίχος εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὰς θέσεις τῶν προσκόπων. Εἰς μάτην ὁ Γεώργιος Στουρμφέδερ προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτόν, ὅτι ἡ φρουρὰ τῆς Στουτγάρδης ἦτο λίαν ἀσθενὴς ἢ ὥστε ν' ἀντιστῇ αὐτῷ· εἰς μάτην παρίστα αὐτῷ ὅτι οἱ ἀστοὶ συνεπάθουν αὐτῷ καὶ ὅτι θὰ τῷ ἤνοιγον ἑκουσίως τὰς θύρας. Ὁ δοῦξ προσέβλεπε ζοφερῶς ἐνώπιόν του δάκνων τὰ χείλη καὶ τρίζων τοὺς ὀδόντας του.

— Δὲν ἐννοεῖς σύ, ἐψιθύριζε τῷ νεανίᾳ· δὲν γνωρίζεις τοὺς ἀνθρώπους· εἶνε ὅλοι κίβδηλοι. Μὴ ἐμπιστεύεσαι παρὰ τὸν ἑαυτόν σου! Στρέφονται κατὰ τὸν ἄνεμον, ὁ ὁποῖος πνέει! ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην δὲν θὰ μοὶ διαφύγουν καὶ θὰ μοὶ τὸ πληρώσουν ἀκριβὰ ἐκεῖνοι, οἵτινες μὲ ἠνάγκασαν νὰ φύγω μακρὰν τῆς χώρας μου!»

Ὁ Γεώργιος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν δυσθυμίαν ταύτην τοῦ δουκός. Ἐν τῇ δυστυχίᾳ ἐφάνη σταθερός, ἀλλὰ γλυκὺς καὶ ἀξιαγάπητος, ὁμιλῶν περὶ πολλῶν βελτιώσεων, ἃς ἐπεθύμει νὰ ἐπενέγκῃ ἐὰν ἐπανεισήρχετο εἰς τὴν χώραν του. Σπανίως ἔδειξεν ὀργὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, οὐδέποτε μνησικακίαν κατὰ τῶν ὑ-

γέρων. Ἐπεθύμουν νὰ ἤκουον τὴν ἐξήγησίν σας. Φρονεῖτε ἄρα οὕτως ἀναπόδραστον τὸν ἐν ταῖς πόλεσι βίον, καὶ τὴν ὀχληράν, συνεχῶς ἄκαρπον, ἀείποτε δὲ καρδιοβόρον μέριμναν τοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ βιοῦντος, ὥστε ν' ἀποδίδητε τοῦ μυστηριώδους τὸ ἐπίθετον εἰς τὸν κοινὸν θνητὸν τὸν φεύγοντα τὴν ἀνίαν τῶν πόλεων καὶ ἐνδιατρίβοντα μεταξὺ τῶν νεκρῶν φίλων καὶ διδασκάλων...τόσῳ ἀνομοίων τοῖς νῦν. Ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν διέρχομαι ἐν θεωρίᾳ τὰς ὀλίγας ἡμέρας, αἵτινες μοὶ μένουσιν ἔτι, καλλιεργῶν τὸ μικρὸν αὐτὸ τεμάχιον τοῦ ἀγροῦ καὶ ἀσκῶν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τὸ σῶμα ἐκτρέφω τὸν νοῦν ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἀθανάτων ἔργων τῶν προγόνων. Ποῖος κόσμος δύναταί ποτε ν' ἀναπληρώσῃ τὸν κόσμον, ὃν ἐκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς οἱ ἀθάνατοι πρόγονοί μας; Δὲν νομίζετε ὅτι εἶνε τοῦ κόπου ἀνάξιον νὰ ζῇ τις ἔρημος, ἀλλ' ἐν τοιούτῳ κόσμῳ, ἢ ἐν κοινωνίᾳ ἄνευ αὐτοῦ;

— Ἴσως τὸ ἓν δὲν ἀποκλείει τὸ ἄλλο, ἀπήντησα. Συμμερίζομαι ὅπως δήποτε τὴν γνώμην σας καὶ ὁμολογῶ ὅτι θὰ ἤμην εὐτυχής, ἐὰν ἠδυνάμην νὰ σᾶς μιμηθῶ, ἐὰν...

— Οὔτε δύνασθε οὔτε πρέπει, εἶπε διακόπτων με ὁ γέρων. Εἶσθε νέος ἔτι, καὶ ἡ ἐρημία δὲν ἁρμόζει εἰς πάσας τὰς ἡλικίας. Ὀφείλει ἡ νεότης ἑαυτὴν εἰς τὴν πατρίδα. Εἰς τὴν πατρίδα, κύριε. Ἡ θέσις σας εἶνε εἰς τὸν στρατόν, εἰς τὸ ναυτικόν, παντοῦ ὅπου δύνασθε ὁπωσδήποτε νὰ ὑπηρετήσητε τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐγεννήθητε, καὶ ὅστις ἐν ἡμέρᾳ προσεχεῖ, λίαν προσεχεῖ, θὰ ζητήσῃ ἐσπευσμένως τὴν ἀρωγὴν τῶν ἀπανταχοῦ τέκνων του. Καίτοι ἐρημίτης, παρακολουθῶ τὰς τύχας τῆς πολιτείας. Διέγομεν, κύριε, ἡμέρας πονηράς. Συμφοραὶ κλώθονται κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ τόπου, καὶ ἂν μὴ σωφρονήσωσι πάντες....

Ὁ γέρων διεκόπη.

— Ἡ πατρὶς θὰ τρωθῇ ἐπικινδύνως, ἐξηκολούθησεν ὁ ἐρημίτης. Ἐνδέχεται νὰ μὴ ἀποθάνῃ. Μήπως ὅμως θνήσκει ἀμέσως ὁ ταλαίπωρος φθισικός; Θὰ ἐνθυμῆσθε τὸ ὑπερήφανον ἀξίωμα τοῦ μεγάλου τραγικοῦ «Ὁ εὐγενὴς δέον ἢ καλῶς νὰ ζῇ ἢ καλῶς ν' ἀποθνήσκῃ». Ἡ Ἑλλάς, κύριε, εἶνε ὁ εὐγενὴς τῶν ἐθνῶν. Ἐννοεῖτε;...

— Ἐννοῶ καὶ ἡ φωνή σου, σεβάσμιε ἀναχωρητά, ἐξάπτει τὴν καρδίαν μου. Ἐλθὲ εἰς τὴν πόλιν νὰ κηρύξῃς τὴν ἀλήθειαν. Διψῇ ἡ πολιτεία τὴν εἰλικρίνειαν. Ἡ ἀφιλοκερδὴς φωνή σου θὰ διδάξῃ τὰ πλήθη. Γνωρίζεις ὁπόσον εἶνε εὐγενὴς ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ποῖον αἰσθήματος ὑψηλοῦ εἶνε μεστὴ ἡ καρδία του. Πολλάκις ἐπίστευσε καὶ συνεχῶς ἐπλανήθη. Δὲν πταίει ἡ ἀντίληψις· ἡ καρδία του πταίει μᾶλλον, καρδία θερμή, ἐνθουσιῶσα, κατανοοῦσα τὰς θυσίας, ἑτοίμη νὰ τὰς ἐπιτελέσῃ. Σκοπίμως χειραγωγουμένη ἡ δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πολλὰ θὰ διέπραττε, μείζονα δὲ θὰ ἐσχεδίαζεν. Ἐλθέ, γέρον, εἰς τὴν πόλιν νὰ συγκινήσῃς τὰ πλήθη. Ὁμοιάζεις κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν τὸν Σωκράτην· διατί δὲν μιμεῖσαι τὸν ὑπέρτατον ἐκεῖνον διδάσκαλον, ὅστις ἀπὸ ἐργαστηρίου εἰς ἐργαστήριον μεταβαίνων καὶ ἀπὸ πλατείας εἰς πλατεῖαν, ἔσπειρε σπόρον τῆς ἀρετῆς, ἐδίδασκε τὴν εὐσέβειαν πρὸς τοὺς θεούς, καὶ ἐνέπνεε τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας;

— Τρέχετε πολύ, ἀπήντησεν ὁ γέρων ψυχρῶς. Συγχίζετε τὰς ἐποχάς. Ἴσως μάλιστα εἶσθε καὶ ὀλίγον ἰδεολόγος... Ἀλλ' ἡ νεότης εἶνε εὔοπλεκτος. Δὲν εἶνε χρεία λόγων, ἀλλὰ μᾶλλον ἔργων καὶ ἐργασίας. Τῶν λόγων ἡ πληθὺς κατελέγχει τῶν ἔργων τὴν ἔνδειαν. Χρήζομεν ἑνότητος ἐργασίας καὶ ἐμμονῆς ἀσαλεύτου ἐν τῇ ὁμοιομόρφῳ καὶ συνεχεῖ πατριωτικῇ ἐργασίᾳ. Μόνον οὕτω δημιουργοῦνται τὰ μεγάλα ἔργα. Ἐν τῷ χωνευτηρίῳ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως παρασκευάζονται τὸ πρῶτον καὶ ὥριμα πρὸς ἐκτέλεσιν παραδίδονται εἶτα εἰς ἀφωσιωμένους ἐργάτας. Ὀλίγα ἔθνη δύνανται νὰ ἐπιδείξωσι τὸ πλῆθος τῶν ἐθνικῶν ἀποστόλων, ἀφ' ὧν βρίθει ἡ Ἑλλάς... Ἐλλείπει ὅμως ἡ διεύθυνσις καὶ ἡ ἑνότης μετὰ τῆς καρτερίας ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Περιηγήθητε τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν; Ἐμελετήσατε τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς βιοῦσιν οἱ πληθυσμοί, ἐνεβαθύνατε εἰς τὰ αἰσθήματα αὐτῶν, εἴδετε τὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, τὴν μεγαλώνυμον Κρήτην, τὴν Κύπρον;

— Ὄχι.

— Ἔλλειψις, καὶ δὲν θὰ δυσαρεστηθῆτε, ἐὰν σᾶς εἴπω, ὅτι ἡ ἔλλειψις εἶνε ἀδικαιολόγητος. Ἐὰν οἱ νέοι Ἕλληνες, ἀντὶ νὰ τυρβάζωσι περὶ τὰ μικρά, ἀντὶ νὰ σήπωνται εἰς νοσηρὰ ζυθοπωλεῖα, εἰς τὰς ἀσφυκτικὰς τῶν καφενείων ἀτμοσφαίρας, ἔσπευδον ἐκεῖ, ἔνθα ψυχομαχῶν γιγαντομαχεῖ ὁ δοῦλος Ἑλληνισμός, θὰ ἐμάνθανον ὅτι ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς κρατεῖ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς δυνάμεις ἐθνικάς, καθ' ὧν οὐδεμία δολία ἢ φανερὰ ἀντίδρασις, ὅσῳ καὶ ἂν ᾖ ἰσχυρά, δύναταί ποτε νὰ κατισχύσῃ. Ἀλλ' εἰς τί ὠφελοῦσι τὸν ἄφρονα οἱ θησαυροί, ὧν ἀγνοεῖ τὴν δύναμιν ἢ ἀμελεῖ τὴν χρησιμοποίησιν; Ἕκαστος Ἑλληνικὸς οἶκος ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι, ἑκάστη καλύβη, εἶνε ἑστία μυστική, ἐν ᾗ ἄσβεστον τηρεῖται τὸ ἅγιον πῦρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἤπειρον, τὴν Θρᾴκην, εἰς τὸ Ἀρχιπέλαγος καὶ τοῦ Ἡρακλείου τὰς ἀκτὰς κραταιὸς θάλλει ὁ δημιουργικώτατος τοῦ Ἑλληνος πατριωτισμός. Φακὸς συγκεντρῶν ἐνιαίως τὰς θερμὰς τοῦ πατριωτισμοῦ ἀκτῖνας εἶν' ἡ Πατρίς· ὄνομα ἅγιον, οὗτινος τὴν ἱερότητα καὶ τὴν ἔννοιαν θὰ κατανόεις βαθύτερον ἐὰν ἐγεννᾶσο δοῦλος. Ἐρώτησον ἐμέ, νέε Ἕλληνα, ἐμὲ περὶ τῆς ἀξίας τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐλευθερίας... Στρέψον πρὸς τῆς θελκτικῆς Ἰωνίας τὰς ἀκτάς· θεώρησον τὴν εὐδαίμονα παραλίαν ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου ἄχρι τῆς Αἰγύπτου. Εἶνε ἑλληνική, καὶ ὅπου ἀκραιφνῶς δὲν εἶνε, εὐχερέστατον ἀποβαίνει νὰ κατασταθῇ. Ἑλληνικὴ τὴν φωνήν, εἶνε τὸ φρόνημα, τὸ αἴσθημα, τὴν καρδίαν ἑλληνικώτερα. Αἱ μεγάλαι τοῦ Ἑλληνισμοῦ παραδόσεις, αἱ ἀφθόνως κατασπαρεῖσαι εἰς τὰς ἀκτὰς καὶ τὴν γῆν τῆς Ἀσίας, θὰ συνέτρεχον τὸν μέγαν σκοπόν, ἐὰν ὑπῆρχε νοῦς εὐρὺς νὰ τὸν συλλάβῃ καὶ χεὶρ κραταιὰ νὰ τὸν διευθύνῃ. Ἄγνωστοι εἰς σᾶς τοὺς Ἀθηναίους, εἰς τὰ μεσογειότατα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δοῦλοι ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος κατανυσσόμενοι, τοῦ Ἕλληνος τὴν ἐθνικότητα ὑπερηφάνως διεκδικοῦντες, καὶ τὴν Πατρίδα Ἑλλάδα ἐν τῇ χαρᾷ τῆς οἰκογενειακῆς ἑστίας καὶ τῇ ἀγιότητι τῆς Ἐκκλησίας περιπαθῶς προσφωνοῦντες καὶ ἐπικαλούμενοι. Λησμονεῖτε λοιπόν, μικρολόγοι, τὴν μεγάλην τῆς Ἑλλάδος ἱστορίαν, τὸ γόητρον αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν πληθυσμῶν, τὴν δύναμιν τῶν ἐθνικῶν καὶ χριστιανικῶν παραδόσεων τῆς, τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἐλευθέρου κέντρου, ὅπερ ἀνεξάρτητον ἔπηξαν οἱ κοινοὶ τῶν Πανελλήνων ἀγῶνες, οἱ κοινοὶ τοῦ αἵματος ῥύακες, τὸ κοινὸν χρῆμα καὶ τὸ μαρτύριον; Τίς τῶν ὑπουργῶν σας κατώρθωσε ν' ἀρθῇ μικρὸν ὑπερθεν τῶν κοινῶν συμφερόντων καὶ μεριμνῶν, τίς ἐσκέφθη εὐρύτερον καὶ ἐπεσκόπησεν ἀπὸ σκοπιᾶς ὑψηλοτέρας τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους ἐκτύλιξιν, τίς σκοπὸν τῆς πολιτείας αὐτοῦ ἔθετο τὸν σκοπόν, ὅστις ἔδει νὰ ᾖ ὁ μόνος, περὶ ὃν νὰ στρέφωνται πάντων ὁμοῦ οἱ ἀγῶνες; Φαίνεσαι ἕτοιμος ν' ἀπαντήσῃς. Σίγα. Σοφίσματα πιθανῶς θὰ παρατάξῃς. Τὰ πάντα δύναταί τις νὰ δικαιολογήσῃ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ φονεὺς ὁ τὴν ζωὴν τοῦ ἀδελφοῦ του ἀδίκως συντρίβων, κ' ἐκεῖνος δύναται ν' ἀναζητήσῃ λόγους, ὅπως ἀμβλύνῃ τὴν ἀποτρόπαιον πρᾶξίν του. Καθημαγμένη, συντετριμμένη καὶ καπνίζουσα τὴν ὀστεραίαν τῆς ἀπελευθερώσεώς της ἡ Ἑλλὰς ἐνέπνεε μείζονα πρὸς τοὺς φίλους συμπάθειαν καὶ τρόμον πρὸς τοὺς ἐχθρούς της. Ἦτο τὸ πρῶτον τῆς Ἀνατολῆς κράτος καὶ πρὸς Αὐτὴν ἠτένιζεν ὁ κόσμος ὡς τὴν ἄμεσον διάδοχον τῶν Τούρκων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὑπὸ τὸ σύνθημα τῆς καταλύσεως τῆς ἐν Εὐρώπῃ δεσποτείας τῶν Τούρκων ἠγέρθη ἡ Ἑλλάς, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοιούτου συνθήματος ἐπολέμησε, καὶ τοιοῦτος ἦτο ὁ μυστικὸς ὅρκος, ὃν τὸ δοῦλον Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶχεν ὀμόσει. Οἱ ξένοι, οἵτινες οὔτε ἠγάπησαν οὐδὲ θ' ἀγαπήσωσιν εἰλικρινῶς τὴν Ἑλλάδα ἐβιάσθησαν νὰ τὴν σεβασθῶσι καὶ νὰ τὴν φοβηθῶσιν. Ναί, νὰ τὴν φοβηθῶσιν. Εἶδον εἰς τὸ λίκνον τὸ βρέφος καὶ διέγνωσαν τὸν Ἡρακλῆ. Μὲ τὰς δύο μικρὰς του χεῖρας εἶχε σφίγξει τὸν Ὀθωμανικὸν πάνθηρα μέχρις ἀπόπνιγμοῦ τὸ νήπιον ἐκεῖνο. Ἀλλὰ τὸ παιδίον ἐβουλεύετο εὐρύτερον ἢ ὁ σήμερον μεῖραξ. Θὰ προφθάσῃ ἄρά γε νὰ ἀνδρωθῇ;.. Εἰς τὰ στήθη τῆς γενεᾶς ἐκείνης, τῆς γενεᾶς μου, ἀκοίμητον ἔφλεγε τὸ πῦρ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἐὰν σήμερον δὲν ἐσβέσθη, καθεύδει ὅμως. Γνωρίζεις ποῖον μέγα κεφάλαιον εἶνε ὁ εὐγενὴς ἐνθουσιασμὸς διὰ τὰ ἔθνη; Θὰ μάθητε οἱ Ἕλληνες τὴν ἀξίαν του ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, τὸν ἀπολέσητε καὶ κτηνώδεις ὑλισταὶ κυλίεσθε εἶτα ἀδρανεῖς ὡς τὰ ἄλογα. Ἀλλοίμονον ἐὰν ὁ δισταγμὸς καὶ ὁ ὄνυξ τοῦ ἀπολύτου σκεπτισμοῦ ἐξελκώσῃ τὴν καρδίαν σας, καὶ τρὶς ἀλλοίμονον ἐὰν μωρὰ εἰρωνεία, δῆθεν πνεῦμα, δι' ὅ,τι συνεδέθη καὶ συνδέεται πρὸς τὴν σύγχρονον, τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν τῶν πατέρων σας καὶ τὴν μεγάλην τοῦ ἔθνους ἰδέαν ἀποκαταστήσῃ ἐν τῇ ψυχῇ σας τὰ θερμουργὰ ἐκεῖνα καὶ τίμια αἰσθήματα, δι' ὧν τὰ ἔθνη δημιουργοῦσι καὶ οἱ ὀλίγοι συντρίβουσι τοὺς πολλούς!

— Εἰρωνείαν εἶπας διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων μας; Μὲ συγχωρεῖς, διέκοψα τὸν γέροντα. Ἐν τῇ ἀπολύτῳ μονώσει σας δὲν λαμβάνετε ἴσως γνῶσιν ἀκριβῆ τῆς πορείας καὶ τῶν φρονημάτων τοῦ ἔθνους. Ἡ ἱστορία τοῦ 1821 ἀποτελεῖ τὸ καύχημα οὐ μόνον ἡμῶν τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων, ἀλλὰ τοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν οὕτω θαυμασίως ἐξετυλίχθη. Θεωρεῖται ὡς τὸ ἐξοχώτατον καὶ ἐκπληκτικώτατον τῆς ἑκατονταετηρίδος μεγαλούργημα. Τίς Ἕλλην θὰ ὑπετίμα τὸ ἔργον, ὅπερ...

— Ἴσως παρεφέρθην, εἶπε διακόψας με ὁ γέρων. Ἀνακαλῶ χαίρων τὴν φράσιν μου. Εἶμαι, βλέπετε, κοινοβουλευτικός. Ὁμολόγησον ὅμως ὅτι ἡ νεωτάτη γενεὰ κρίνει ἀτελέστερον τὴν σημασίαν τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως, ὅτι ἔχει ἀσθενεστέραν τὴν συνείδησιν τῶν ὑποχρεώσεών της καὶ διάκειται μᾶλλον χαλαρῶς πρὸς τὴν συνέχειαν καὶ τὴν πραγματοποίησιν ἔργου, οὗτινος ἐκείνη ὑπῆρξε μόνον εὐοίωνος ἀρχή.

— Οὐδὲ τοῦτο εἶνε ἀκριβές, ἐτόλμησα ν' ἀπαντήσω. Συκοφαντοῦσι τὴν νέαν γενεάν. Τῶν ὑποχρεώσεών της ἡ ἐπίγνωσις παρέμεινεν ἀκεραία. Ἀμείωτον περιεσώθη τὸ πῦρ τοῦ πατριωτισμοῦ. Στοχασμὸς εἷς, εἷς πόθος καὶ μία ἐλπὶς συνάπτει ἐν δεσμῷ μυστηριώδει τὴν ἀπανταχοῦ νέαν τῶν Ἑλλήνων γενεάν. Ἡ πρώτη περίπτωσις θέλει παράσχει τὴν λαμπρὰν τῶν βεβαιώσεων τούτων ἀπόδειξιν.

— Νομίζεις λοιπόν, εἶπεν ὁ γέρων, ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἀνατρέφεται ἡ νέα γενεὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ δρόμος ὃν ἀκολουθεῖ σήμερον ἡ πολιτεία καὶ ἡ κοινωνία, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀρχόμενοι, εἶνε ὁ μέλλων ν' ἀγάγῃ ἡμᾶς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν πόθων;

(Ἕπεται συνέχεια)

πηκόων του, οἵτινες ἐγκατέλειψαν αὐτόν· ἀλλ' εἴτε διότι ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς πατρίδος του τὸ αἴσθημα τῆς προσβολῆς, ἣν ἔκαμον αὐτῷ, ἐξηγέρθη σφοδρότερον ἢ πρότερον, εἴτε διότι ἐστενοχωρήθη βλέπων τοὺς εὐγενεῖς οὐδεμίαν ποιοῦντας διαδήλωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀφότου ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς Βυρτεμβέργης, δὲν ἦτο πλέον εὔθυμος καὶ πρᾶος, ἀλλ' ἔκφρασις ὑπερηφάνου προκλήσεως ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, τὸ μέτωπόν του ἦτο ζοφερὸν καὶ αὐστηρότης τις, τραχύτης τις εἰς τὰς κρίσεις του, ἐξέπληττε τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτὸν καὶ πρὸ πάντων τὸν Γεώργιον Στουρμφέδερ, εἰς ὃν ἡ ἀπότομος αὕτη μεταβολὴ ἐν τῇ ὑπάρξει τοῦ Οὐλρίχου ἦτο καινοφανής.

Πρὸ ἡμισείας περίπου ὥρας ἡ πόλις εἶχε προσκληθῆ νὰ παραδοθῇ· ἡ προθεσμία, ἣν ὁ δοῦξ εἶχε δώσει, ἔμελλε νὰ ἐκπνεύσῃ καὶ ἀπάντησις οὐδεμία εἶχεν εἰσέτι ἔλθει, ἤκουον μόνον θόρυβον ἀνθρώπων ἀνησύχως ἐντὸς τῆς πόλεως περιφερομένων· ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδὲν εἴτε καλόν, εἴτε κακὸν ἠδύναντο νὰ προοιωνισθῶσιν.

Ὁ δοῦξ μετέβη εἰς τὰς προφυλακὰς τῶν μισθοφόρων, οἵτινες, πλήρεις ὑπομονῆς, ἠρείδοντο ἐπὶ τῶν δοράτων αὐτῶν καὶ τῶν πυροβόλων.

Οἱ διοικοῦντες αὐτοὺς τρεῖς ἱππόται ἵσταντο εἰς τὸ χεῖλος τοῦ χάνδακος καὶ διὰ τῆς παρουσίας των ἐτήρουν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν παρὰ τοῖς στρατιώταις. Ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης ὁ Γεώργιος παρετήρησε μετ' ἀνησυχίας τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Οὐλρίχου· ἡ φλὲψ τοῦ μετώπου του ἦτο ἐξωγκωμένη, βαθεῖα ἐρυθρότης ἦτο διακεχυμένη ἐπὶ τῶν παρειῶν του, οἱ δὲ ὀφθαλμοί του εἶχον καταστῆ πυρώδεις.

— Χέβεν! προσορμήσατε τὰς κλίμακας, εἶπε δ' ὑποκώφου φωνῆς! Κατάρα! εὑρίσκομαι πρὸ τῆς κατοικίας μου! καὶ τὰ σκυλιὰ δὲν μὲ ἀφίνουν νὰ εἰσέλθω! Μίαν φορὰν ἀκόμη θὰ προσκαλέσω αὐτούς, ἔπειτα δέ, ἐὰν δὲν ἀνοίξωσιν ἀμέσως, θὰ πυροπλήσω τὴν πόλιν καὶ θὰ κατακαύσω τὰς φωλεάς των!

— Αὐτὸ μ' εὐχαριστεῖ, εἶπε χαμηλοφώνως ὁ Ὑψηλὸς Πέτρος, ἱστάμενος εἰς τὴν πρώτην θέσιν πλησίον τοῦ δουκός. Θὰ βάλουν τὰς κλίμακας, θ' ἀναρριχηθῶμεν ὡς γαλαῖ καὶ θὰ διαπεράσωμεν τοὺς μολοσσοὺς διὰ τῶν δοράτων!

— Πιστεύω, ἐψιθύρισεν ὁ Μαγδεμβούργιος. Καὶ ἔπειτα θὰ καταβῶμεν εἰς τὴν πόλιν, θὰ βάλωμεν πῦρ εἰς πᾶσαν γωνίαν, θὰ λεηλατήσωμεν καὶ θὰ γυμνώσωμεν αὐτήν! τί παγηγύρι!

— Πρὸς Θεοῦ! κύριε δοῦξ, ἀνέκραξεν ὁ Γεώργιος Στουρμφέδερ ἀκούσας τοὺς λόγους τοῦ δουκὸς καὶ παρατηρήσας τὴν χαρὰν τῶν μισθοφόρων· περιμένατε μίαν στιγμὴν εἰσέτι! ἄλλως τε εἶνε ἡ γενέθλιός σας πόλις! Ἴσως συσκέπτονται ἀκόμη!

— Τί συσκέπτονται τόσον πολύ; ὑπέλαβεν ὁ Οὐλρῖχος μετὰ δυσαρεσκείας. Ὁ κύριός των εἶνε εἰς τὴν θύραν των ζητῶν νὰ εἰσέλθῃ. Ἔσχον ἤδη μεγάλην ὑπομονήν, Γεώργιε! ἐκτύλιξον τὴν σημαίαν μου εἰς τὸ φέγγος τῆς σελήνης, διάταξον νὰ ἠχήσωσιν αἱ σάλπιγγες, προσκάλεσον αὐτοὺς διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ παραδοθῶσι. Καὶ ἂν ἔπειτα, ἀφοῦ ἀριθμήσω ἕως τριάκοντα, δὲν παραδοθῶσι, μὰ τὸν ἅγιον Οὐμβέρτον! θὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἔφοδον. Κάμε γρήγορα, Γεώργιε!

— Ὦ ἄρχον! σκέφθητε! ἡ καλλιτέρα σας πόλις. Πόσους χρόνους ἐζήσατε ἐντὸς τῶν τειχῶν τούτων! Θέλετε νὰ ἐγκολάψητε τοιοῦτον στίγμα εἰς τὸ ὄνομά σας; Μίαν στιγμὴν ἀκόμη προθεσμίας!

— Ἀ! εἶπεν ὁ δοῦξ γελῶν μετὰ λύσσης καὶ πλήττων τὸν θώρακά του διὰ τῆς σιδηρᾶς χειρίδος του εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἦχος ἀντήχησε μακρὰν ἐν τῷ σκότει· βλέπω ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖς πολὺ νὰ εἰσέλθῃς εἰς Στουτγάρδην καὶ νὰ φανῇς ἄξιος τῆς γυναικός σου. Ἀλλ' ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ ὑποπέσῃς εἰς τὴν δυσμένειάν μου, οὔτε λέξιν νὰ προφέρῃς, Γεώργιε Στουρμφέδερ! ἐμπρός. Ἀναπτύξατε τὴν σημαίαν μου. Ἠχήσατε, σαλπιγγες, ἠχήσατε! Ἐξεγείρατε αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου των, ἵνα ἴδωσιν ὅτι ὁ δοῦξ των εἶνε πρὸ τῶν θυρῶν, θέλων νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς τὸ πεῖσμα τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ θέλω! προσκαλέσατέ τους διὰ τελευταίαν φοράν, Στουρμφέδερ!

Ὁ Γεώργιος ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν ἐν σιωπῇ. Ἔστη ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ χάνδακος καὶ ἐξετύλιξε τὴν σημαίαν τῆς Βυρτεμβέργης. Αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης ἐχαιρέτισαν αὐτὴν προσπίπτουσαι ἐπ' αὐτῆς καὶ φωτίζουσαι τὰ ἐμβλήματά της. Ἐπὶ μεγάλου αὐτῆς μέρους ἐξ ἐρυθρᾶς μετάξης ἦσαν ὑφασμένα τὰ σύμβολα τῆς Βυρτεμβέργης. Ὁ θυρεὸς διηρεῖτο εἰς τέσσαρα μέρη ἐν τῷ πρώτῳ ἦσαν τὰ κέρατα τῆς ἐλάφου τῆς Βυρτεμβέργης, ἐν τῷ δευτέρῳ οἱ κύβοι τοῦ Τέκ, ἐν τῷ τρίτῳ ἡ αὐτοκρατορικὴ σημαία ἀνήκουσα εἰς τὸν δοῦκα ὡς σημαιοφόρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ οἱ ἰχθῦς τοῦ Μομπελιάρ. Ὁ νεανίας ἀνεκίνησε τὴν βαρεῖαν σημαίαν διὰ τῆς ἰσχυρᾶς χειρός του. Τρεῖς σαλπισταὶ προσέδραμον πλησίον του καὶ αἱ στρατιωτικαὶ σάλπιγγες ἀντήχησαν ζωηρῶς.

Θυρίς τις ἠνεῴχθη ἄνωθεν τῆς θύρας· ἠρώτησαν τί ἤθελον, ὁ δὲ Γεώργιος Στουρμφέδερ ὕψωσε τὴν φωνὴν καὶ εἶπεν:

«Οὐλρῖχος, ἐλέῳ Θεοῦ δοῦξ τῆς Βυρτεμβέργης καὶ τοῦ Τὲκ κόμης τοῦ Οὐράχ καὶ Μομπελιὰρ προσκαλεῖ διὰ δευτέραν καὶ τελευταίαν φοράν, τὴν πόλιν του Στουτγάρδην ν' ἀνοίξῃ αὐτῷ τὰς θύρας ἑκουσίως καὶ ἄνευ ἀναβολῆς. Ἄλλως θὰ διατάξῃ ἔφοδον καὶ θὰ θεωρήσῃ ὡς ἐπαναστάτιδα τὴν πόλιν».

Ἐν ᾧ ὁ Γεώργιος ὡμίλει εἰσέτι, ἤκουσαν συγκεχυμένον τινὰ θόρυβον βημάτων καὶ φωνῶν προσεγγίζοντα ἐπὶ μᾶλλον ὁλονὲν καὶ μεταβαλλόμενον εἰς κραυγὰς καὶ ταραχήν.

— Ὁ Διάβολος νὰ μὲ πάρῃ! ἂν δὲν κάμουν ἔξοδον, εἶπεν ὁ Ὑψηλὸς Πέτρος

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ «ΡΗΜΗΣ»

Εἰς τὸ ἀξιόλογον ἡμερολόγιον τῆς «ΡΗΜΗΣ»[1], οὗτινος ἀνομολογοῦμεν τὴν ἀξίαν καὶ χρησιμότητα, ἐκρίναμεν καλὸν, χάριν τῆς ἐπιστήμης ἰδίως, νὰ προσθέσωμεν καὶ ἐπανορθώσωμεν οὐσιώδη τινά.

Ἐν σελ. 6—17 τοῦ ἀνωτέρω ἡμερολογίου ἀναφέρονται ἱκανὰ περὶ τῆς ἐπαρχίας Δημητριάδος ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν καὶ τῶν ἀρχιερέων Λαρίσσης. Κατὰ τὰς πηγὰς δὲ τοῦ κ. Ζωσιμᾶ ἀγνοοῦνται οἱ ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἐπισκόπου Λαρίσσης Ἀχιλλείου μέχρι τοῦ Βησσαρίωνος [1550] χρηματίσαντες Μητροπολῖται Λαρίσσης· εὐτυχῶς ὅμως εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐδωρήθησαν πρό τινος ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ι. Μαζαράκη χειρόγραφά τινα τοῦ σοφοῦ καὶ φιλοπάτριδος Γ. Αἰνιανοῦ, πάππου τοῦ κ. Γ. Μαζαράκη, εἰς ἃ ἀναφέρονται ἱκανὰ περὶ τῆς ἐπαρχίας τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν διαφόρων Ἐπισκόπων τῆς Λαρίσσης, τῆς Δημητριάδος, τοῦ Ζητουνίου, τῆς Καισαρείας [Κυρρίας] τῶν Γομφῶν, τοῦ Ἐχινοῦ, τῶν Φαρσάλων, τῆς Λαμίας, τῆς Σκοπέλου, τῆς Τρίκκης, τῶν Ὑπάτων, τῶν Φθιωτικῶν Θηβῶν, τῆς Σκιάθου, τῶν Νέων Πατρῶν, τῆς Ἐζηροῦ, τῆς Δημονίκου καὶ Ἐλασσῶνος, τῶν Σταγῶν, τῆς Θαυμακοῦ, τῆς Λιτζῆς καὶ Ἀγράφων, τῶν Φερρῶν, τοῦ Λοιδορικίου, Μαρμαριτζίου, Βαζαίνης, Παρεράθου, Καρύστου κ.λ. κ.λ.

Εἰς τὸ χειρόγραφον λοιπὸν τοῦτο, εὐτυχῶς ὅ,τι ἀγνοεῖται γνωρίζεται ἡμῖν, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς καὶ ἐν γένει οἱ περὶ τὰς μελέτας ταύτας καταγινόμενοι ὀφείλομεν χάριτας τῷ ἀνωτέρῳ δωρητῇ κ. Μαζαράκη διαφυλάξαντι καὶ δωρησαμένῳ τόσῳ πολυτίμους χειρογράφους πληροφορίας. Ἤστω δὲ καὶ τοῦτο οὐ σμικρὰ ἀπόδειξις τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ἔργου, οὗ ἐπελάβετο ἡ Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

Κατὰ τὸ χειρόγραφον λοιπὸν τοῦτο ἰδοὺ τίνας εὑρίσκομεν ἀναφερομένους Ἀρχιερεῖς Λαρίσσης, οὓς συνοδεύουσι καὶ ἱστορικαὶ σημειώσεις καὶ παραπομπαί.

Ἐπισκοπὴ Λαρίσσης

Α΄. Ἀχίλλειος, Β΄. Ἀλέξανδρος, Γ΄. Βασίλειος, Δ΄. Βιγιλάντιος, Ε΄. Πρόκλος, ΣΤ΄. Στέφανος, Ζ΄ Ἰωάννης Α΄, Η΄ Κωνσταντῖνος, Θ΄ Εὐθύμιος, Ι΄. Βασίλειος, ΙΑ΄. Ἰωάννης Β΄, ΙΒ. Στυλιανός, ΙΓ. Βασίλειος, ΙΔ΄. Γεώργιος, ΙΕ΄. Ἰωάννης Γ΄, ΙΣΤ΄. . . . . ΙΖ΄. Θωμᾶς, ΙΗ΄. Νίκανδρος, ΙΘ΄. . . . . Κ΄. Γαλακτίων, ΚΑ΄ Νεόφυτος, ΚΒ΄. Ἱερεμίας, ΚΓ΄. Δημήτριος, ΚΔ΄. Γρηγόριος, ΚΕ΄. Παΐσιος, ΚΣ΄. Διονύσιος, [ὁ πατριάρχης, 1670], ΚΖ΄. Ἰάκωβος, ΚΗ΄ Μακάριος, ΚΘ΄. Γαβριὴλ (1721].

Εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν Δημητριάδος εἰς τὸ αὐτὸ χειρόγραφον, ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς Ἐπίσκοποι μεθ' ἱστορικῶν ὡσαύτως σημειώσεων καὶ παραπομπῶν

Ἐπισκοπὴ Δημητριάδος

Α΄. Μαξίμιος, Β΄. Κωνσταντῖνος, Γ΄. Ἀβουντάκτιος, Δ΄. Προβιανός, Ε΄. Ξενοφῶν, ΣΤ΄. Ἰωάννης, Ζ΄. . . . . Η΄. Δομίνικος, Θ΄. Θεόφιλος καὶ Ι. Νεωτέριος. μεθ' ἃς ἔρχονται οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἀνωτέρων Ἐκκλησιῶν.

Καὶ ταῦτα ἱκανὰ ἔστωσαν περὶ τούτων· ἤδη μεταβαίνομεν εἰς ἕτερον ζήτημα.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἡμερολογίου περίεργος εἶναι ἡ περὶ *καλυμμαυχίου* εἰκὼν καὶ αἱ περὶ τούτου σημειώσεις.

Ὁ συγγραφεὺς νομίζει ὅτι ὀρθότερον θὰ ἦτο ἂν ἐλέγετο *καλυμμάφιον* ἀντὶ καλυμμαύχιον, εἰς τοῦτο ὅμως ἐπιτραπήτω νὰ εἴπωμεν αὐτῷ ὅτι δὲν ἔχει δίκαιον, διότι οὐδεὶς τῶν ἀρχαιοτέρων καλεῖ αὐτὸ οὕτως.

Τὸ καλυμμαύχιον εὕρηται ὑπὸ τὰ ὀνόματα:

Καμελαύχιον, Καμηλαύχιον, Καμηλαύκιον, Καμελαύκιον, Καλυμμάχιον, Καμαλαύχιον, Καλυμμαύχιον, Καλυμαύκιον, Καμαλαύκιον. (Ἐφραὶμ ἐν βίῳ ἁγίου Ἀβραμίου). Λατινιστὶ *Camelaucum, Camilaucium, Calamaucus*, οὐδέποτε δέ, ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἕως τώρα, εὕρομεν τοῦτο ὀνομαζόμενον *καλυμμάφιον*, ἂν ἐπιθυμῇ ὁ κ. Ζωσιμᾶς, ἃς ἀναγνώσῃ τὸν Κεδρηνὸν περὶ τούτου. Βυζ. ἀρχ. τόμ. Ι. σ. 297, τὸν Goar εἰς τὸ εὐχολόγιον αὐτοῦ σελ. 133, ἔνθα εὕρηται καὶ *κάτω-καμηλαύχιον* καὶ *κάτω-καμηλαύχιον*, ὃν τὸ ἓν φορεῖ, τὸ δὲ κρατεῖ εἰς χεῖρας αὐτοῦ Βέκος ὁ Πατριάρχης, ὡσαύτως καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, Λέων ὁ Ἀλλέκος, ὁ Ducange καὶ Θεόδ. ὁ Ζυγομαλᾶς, φιλονικοῦσι περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ παραγωγῆς τοῦ ἀνωτέρω καλλύμματος καὶ ὀνόματος, καὶ τὸν Papia λατ. γραμματικόν του Θ' αἰῶνος εἰς τὸ Vocabulaire αὐτοῦ. Ἐὰν δεχθῶμεν τὸ ὄνομα *καμηλαύχιον*, τότε φαίνεται ὅτι παράγεται ἀπὸ τοῦ κάμηλος καὶ αὐχήν, ἂν δὲ καλυμμαύχιον τότε ἀπὸ τοῦ καλύπτω αὐχένα, καὶ ἴσως ἡ σύνθεσις, δὲν εἶνε μὲν κατὰ τοὺς γραμματικοὺς κανόνας, αὐχ ἧττον ὅμως ἐκφράζει καλῶς τὸν σκοπὸν τοῦ πράγματος. Κατ' ἄλλον δέ, τὸν Σουΐδαν «Ῥωμαίων ἡ λέξις, ῥηθεὶς δ' ἂν καὶ ἑλληνιστὶ ἀπὸ τοῦ ἑλαύνειν τὸ καῦμα».

Κατὰ τὸ ἑξῆς χωρίον τοῦ Πορφυρογεννήτου «καὶ τὰ στέμματα, ἃ παρ' ἡμῶν Καμελαύκια ὀνομάζεται» γίνεται δῆλον ὅτι καὶ τὰ καμελαύχια ἦσαν εἴδη στέμματος, εἶτα δὲ λέγει ὅτι τὰ καμηλαύκια κατῆλθον ἐξ οὐρανοῦ δι' ἀγγέλου εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον. Καὶ παρὰ τῷ Θεοφάνει δ' ἀπαντᾷ ἡ φράσις «*Καμηλαύκιον διάλιθον*» (πρβλ. Goar. σ. 381, σημ. 6).

ἀρκούντως δυνατά, ὅπως ἀκουσθῇ ὑπὸ τοῦ δουκός.

— Ἔχεις δίκαιον ἴσως, ὑπέλαβεν οὗτος· στραφεὶς αἴφνης πρὸς τὸν δειλιάσαντα μισθοφόρον. Πυκνώσατε τὰς τάξεις, διασταυρώσατε τὰς λόγχας καὶ ἑτοιμάσατε τὰς θυαλλίδας, θὰ τοὺς ὑποδεχθῶμεν, ὅπως τοῖς ἁρμόζει.

Ἄπασα ἡ γραμμὴ ἀπεμακρύνθη τῆς τάφρου· μόνον δὲ αἱ τρεῖς μοῖραι ἐτέθησαν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἡ κρεμαστὴ γέφυρα ἔμελλε νὰ καταβιβασθῇ. Τάγμα στρατιωτῶν, ἔχον προτεταμένας τὰς λόγχας, ἀνέμενε τὴν προσβολήν, οἱ δὲ σκοπευταὶ εἶχον θέσει κατὰ γῆς τὰ πυροβόλα των καὶ ἐκράτουν τὴν θυαλλίδα πλησίον τοῦ πυρός. Βαθεῖα σιγὴ ἐβασίλευε πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἐν ᾧ τοὐναντίον μανιωδέστερον ἀντήχει ὁ θόρυβος ἐν τῇ πόλει. Ἡ γέφυρα ἔπεσεν, ἀλλ' οἱ ἐξελθόντες τῶν τειχῶν δὲν ἦσαν ἐχθροί· ἀπ' ἐναντίας τρεῖς ἄνθρωποι ἡλικιωμένοι ὑπερέβησαν τὴν γέφυραν, φέροντες τὰ ἐμβλήματα καὶ τὰς κλεῖδας τῆς πόλεως.

Ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τούτων ὁ δοὺξ προὐχώρησεν ὀλίγον πρὸς προϋπάντησίν των. Οἱ δύο τῶν ἀνδρῶν ἐφαίνοντο σύμβουλοι ἢ δήμαρχοι. Ἐγονυπέτησαν πρὸ τοῦ κυρίου των καὶ παρουσίασαν αὐτῷ τὰ σύμβολα τῆς ὑποταγῆς των. Οὗτος ἐνεχείρισεν αὐτὰ εἰς τοὺς θεράποντάς του καὶ εἶπεν εἰς σοὺς ἀστούς:

— Μᾶς ἀφήσατε πολὺ νὰ περιμένωμεν εἰς τὴν θύραν καὶ μετ' ὀλίγον ἐμέλλομεν νὰ ὑποπτεύσωμεν τὰ τείχη καὶ νὰ φωτίσωμεν τὴν πόλιν διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν χειρῶν κατὰ τὴν εἴσοδόν μας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ φλογισθῶσιν οἱ ὀφθαλμοί σας. Τί διάβολε! διατί ἐβραδύνατε τοσοῦτον;

— Ὦ! κύριε, εἶπε τῶν ἀστῶν τις. Ἡμεῖς ἤμεθα διατεθειμένοι νὰ σᾶς ἀνοίξωμεν ἀμέσως τὰς θύρας. Ἀλλ' ἔχομεν ἐνταῦθα ἀντιπροσώπους τινὰς τῆς Συμμαχίας, οἵτινες ἀπηύθυναν πρὸς τὸν λαὸν μακροὺς καὶ κινδυνώδεις λόγους ὅπως ἐξεγείρωσιν αὐτὸν καθ' ὑμῶν. Ἕνεκα τούτου παρῆλθε τόση ὥρα.

— Ἀ! καὶ ποῖοι εἶνε οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοί; Πιστεύω, ὅτι δὲν τοὺς ἀφήσατε νὰ διαφύγωσιν, ἐπιθυμῶ νὰ τοὺς εἴπω μίαν λέξιν.

— Ἀ! ὄχι ἄρχον· γνωρίζομεν καλῶς τί ὀφείλομεν εἰς τὴν Ὑμ. Ὑψηλότητα. Συνελάβομεν καὶ ἐδεσμεύσαμεν αὐτούς. Διατάσσετε νὰ σᾶς τοὺς φέρωμεν;

— Αὔριον πρωΐ, εἰς τὸν πύργον. Θέλω νὰ τοὺς ἐρωτήσω ἐγὼ αὐτός· πέμψατε καὶ τὸν δήμιον, διότι θὰ τοὺς ἀποκεφαλίσω ἴσως.

— Ταχεῖα δίκη, ὅπως τοὺς ἁρμόζει! εἶπε φωνή τις τραχεῖα καὶ βραγχνή.

— Τίς τολμᾷ νὰ μὲ διακόπτῃ; ἠρώτησεν ὁ δοὺξ στρεφόμενος.

(Ἕπεται συνέχεια)

Παρ' ἡμῖν δὲ τὸ καμηλαύχιον ὡς στέμμα σήμερον, εἶνε ὅλως ἄγνωστον.

Ὅ,τι ὅμως δι' ἡμᾶς σήμερον πολλάκις εἶνε ἀκατάληπτον, τοῦτο φωτίζεται ἀρκούντως ἐὰν ἑκάστοτε ἀνατρέχωμεν εἰς τὴν ὀμόδοξον Ῥωσσικὴν Ἐκκλησίαν, διότι αὕτη, παραλαβοῦσα ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς τελετουργικῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ ἐξωτερικῆς λαμπρότητος, ἐτήρησε πιστῶς τὰς τυπικὰς αὐτῆς διατάξεις καὶ τὰς διαφόρους λειτουργικὰς διατυπώσεις τῶν ἱερῶν τελετῶν, ἐὰν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία δεινῶς ἀπὸ τοῦ 1453 ὑποδουλωθεῖσα μόλις κατώρθωσε νὰ ἐξέλθῃ τῆς δουλείας, σώζουσα ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἡμετέρων προγόνων, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς λειτουργικοὺς τύπους, τὰ ἄμφια, τὴν διάταξιν τῶν ναῶν κλ. σπουδάζοντες, μεγάλως ὠφελούμεθα ἐκ τῆς παραλλήλου ἐξετάσεως καὶ μελέτης τῶν αὐτῶν πραγμάτων τῆς ὁμοδόξου Ἐκκλησίας. Κατὰ ταῦτα ὅτε ἤμην εἰς Δρέσδην, μεταξὺ τῶν λοιπῶν σημειώσεων ἃς ἐκράτουν ἐκ διαφόρων νυκτερινῶν ἐπιστημονικῶν συζητήσεων ἐπὶ διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων μετὰ τοῦ ἐκεῖ πρωθιερέως τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ῥωσσικῆς Πρεσβείας αἰδεσίμου πατρὸς Ἀλεξάνδρου Ῥοζανώφ, ἐσημείωσα καὶ τὰ δε περὶ τοῦ καλυμμαυχίου, ὅτι ἐν Ῥωσσίᾳ ἐκτὸς τοῦ μέλανος συνήθους ἱερατικοῦ καλύμματος ὑπάρχει καὶ ἓν τιμητικὸν ἱερατικὸν καμηλαύκιον, ὡραίου ἰώδους χρώματος ἐκ βελούδου «καμηλαύκιον» ῥωσσιστὶ καλούμενον, ὅπερ μετὰ προηγουμένην ὑπηρεσίαν καὶ συστάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπονέμει μόνος ὁ αὐτοκράτωρ εἰς ἐγκρίτους ἱερεῖς. Ἑπομένως τὸ καμηλαύκιον τοῦτο, τιμητικὸν ὂν τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ φέρῃ ὁ τυχὸν ἱερεύς.

Καθὼς καὶ τὴν *πάλιτσα* (τὸ ἐπιγονάτιον), μόνον ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπονέμει εἰς τοὺς ἐγκρίτους τῶν ἱερέων μετὰ πολυχρόνιον καὶ πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερατικῶν αὐτῶν καθηκόντων, τοῦτο, διότι τὸ ἐπιγονάτιον, ὡς ἄλλοτε ἐκτενῶς ἴσως θέλομεν γράψει, δὲν εἶνε *ἐκκλησιαστικὸν* ἄμφιον, ἀλλ' ὅλως **αὐλικόν.**

Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐπιγονατίου ἡ ἐν Ῥωσσίᾳ Ἱερὰ Σύνοδος, ἰδίῳ δικαιώματι ἀπονέμει τὸ τετραγωνικὸν Nabédrenik, ὅπερ ἡμεῖς σήμερον δὲν ἔχομεν.

Τὴν δὲ μίτραν, ἣν ἐν Ῥωσσίᾳ φέρουσιν οἱ ἀρχιμανδρῖται καὶ ἡγούμενοι, ταύτην ὁ Αὐτοκράτωρ δύναται ὡσαύτως καὶ εἰς σπουδαίους καὶ ἐγκρίτους ἐγγάμους κληρικοὺς ν' ἀπονείμῃ μετὰ 30 ἐτῶν ὑπηρεσίαν ἔξω τοῦ Κράτους καὶ 50ετῆ δὲ ἱερατικὴν ὑπηρεσίαν ἐντὸς τῆς Ῥωσσικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ ἴδιον δὲ τοῦτο ἐκ βελούδου τιμητικὸν καμηλαύκιον ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔφερε καὶ ὁ ἐν Βερολίνῳ πρωθιερεὺς τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ῥωσσικῆς Πρεσβείας τῷ 1884, καθὼς καὶ ὁ ἀμφοτέρω πρωθιερεὺς τῆς Δρέσδης, ὅστις μὲ ἔκαμεν ἐντύπωσιν ὅτι, ἐνῷ εἰς ὅλην τὴν λειτουργίαν ἦτο ἀσκεπής, διὰ νὰ μνημονεύσῃ τὴν *Ἱερὰν Σύνοδον* κατὰ τὴν στιγμὴν τῶν ἱερῶν διπτύχων ἐφόρει τὸ τιμητικὸν τοῦτο κάλυμμα καὶ ἀμέσως πάλιν ἀπέθετε τοῦ διακόνου λέγοντος τὸ «πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες...»

Τὸ τιμητικὸν δὲ τοῦτο καμηλαύκιον, οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἕτερον τιμητικὸν κάλυμμα, τὸ Calotte τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ σχῆμα δὲ τοῦ καλυμμαυχίου, ὅπερ δημοσιεύει ὁ κ. Ζωσιμᾶς, μοὶ ὑπέμνησε τὰ «Ἀποστολικὰ» καλούμενα καλύμματα τῶν ἱερέων τῆς Κερκύρας, ἅτινα κατ' αὐτοὺς ὀνομάζονται ἀποστολικά, α) διὰ τὴν Ἀποστολικὴν αὐτῶν καταγωγήν, β) διότι τὸ κάλυμμα τοῦτο συνίσταται καὶ ἀριθμητικῶς ἀκριβῶς ἐκ 12 τεμαχίων. Σήμερον τὸ Ἀποστολικὸν τοῦτο κάλυμμα κατηργήθη δυστυχῶς καὶ ἐν Κερκύρᾳ ὅπως καὶ ἐν Βόλῳ καὶ μόλις εἰς κανὲν χωρίον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ δύναταί τις νὰ εὕρῃ τινὰ γέροντα ἱερέα φοροῦντα τοῦτο.

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ—ΜΥΘΟΙ—ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΕΣ

ὑπὸ

ΦΩΤΙΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ (ΦΩΤΑΚΟΥ)

(πρώτου ὑπασπιστοῦ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη)

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΗΔΗ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΠΓ΄

Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως οἱ Ἕλληνες καὶ ἰδίως οἱ Μωραῖται ὅταν ἔπινον κρασὶ εἰς τὰ τραπέζια των ἔλεγαν οὕτω· «δόξα πάντοτε· ὄξω ἀπὸ ἄδικον· ὄξω ἀπὸ Θεὸν καὶ ἀπ' ἀφεντία».

Πρὸς δὲ τὸν ἱερέα, ὅταν τὸν συνέβαλλον ἀπὸ τὸ σπῆτί των ὅπου ἄγιαζε τὴν πρωτομηνιάν, ἔλεγαν· «σωτηρία, νὰ χαρῇς τὰ ἱερά σου». Τοῦτο μάλιστα εἰς τὴν Γαστούνην συνειθίζεται καὶ ἕως τῆς σήμερον.

ΠΔ΄

Κακὸν οἰωνὸν εἶχον οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς ἡμέρας μας καὶ μάλιστα εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐπαναστάσεώς μας τὴν *κουκοι-βάγιαν*, ἂν αὐτὴ ἐφώναζε τὸ ἑσπέρας συχνὰ ἐπάνω εἰς κανενὸς σπίτι. Ἔλεγαν ὅτι αὐτὸς θὰ ξεκληρήσῃ, καὶ πολλαῖς φοραῖς ἔλεγαν ὅτι θὰ γείνῃ κακόν τι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἑκαταργιῶντο νὰ φάῃ τὸ κεφάλι της, νὰ φάῃ τὰ νύχια της. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγαν ὅτι θὰ κάμῃ ξέρα (ἀνυδρία). Ἕνεκα λοιπὸν τούτου, ἡ γυναῖκες ἑκαταριῶντο τοὺς ἐχθρούς των λέγουσαι· κουκουβάγιαις νὰ λαλήσουν εἰς τὸ σπίτι του, καὶ τοῦτο ἐσήμαινε νὰ ἐρημώσῃ.

Ὅποιος πάλιν ἀπαντοῦσε κάβουρα εἰς τὸν δρόμον του, τὸ εἶχε κακὸν οἰωνόν, καὶ ἂν τυχὸν συνέβαινε τίποτε ἀπροσδόκητον, τότε ἡ πρόληψις ἐστερέωνε διότι εἶδε τὸν κάβουρα.

ΠΕ΄

Ὅποιας γυναικὸς ἡ *κότα* τὴν νύκτα ἐξηροκελαιδοῦσε (τίς οἶδε τί εἶχεν ὁ λαιμός της καὶ ἔκλαιε καὶ τῆς ἔφερεν ἐμπόδια ὥστε νὰ ἐβγάλῃ κάτι φωνὰς ἀλλοκότους), τό εἶχαν καὶ αὐτὸ κακὸν καὶ διὰ νὰ προληφθῇ τὸ κακὸν ἔσφαζαν τὴν *κότα* καὶ τὴν ἔτρωγαν.—Καλὴ δουλειά!..

ΠΣ΄

Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐμάντευαν εἰς τὸ στῆθος τῆς *κότας* καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ *κοκόρια* τὰ μικρά, κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Πρῶτα ἔτρωγαν τὸ κρέας τοῦ στήθους καὶ ἔπειτα ἐμάντευαν εἰς αὐτό. Μάλιστα δὲ οἱ στρατιῶται τῆς ἐπαναστάσεως, περίεργοι, κοσμογυρισμένοι καὶ ἐπιτήδειοι ἦσαν νὰ ἐξαπατοῦν τοὺς χωρικούς, διότι ὅταν *ἐκόνευαν* εἰς τὰ σπήτια των, ἐτεχνεύοντο ἐξεταζόντες τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον ὡς καὶ τὰ μικρὰ παιδιά, καὶ τοιουτοτρόπως ἐμάθαιναν τὰ μυστικὰ τοῦ σπιτιοῦ καὶ πότε εἶχον πάθει κανένα κακὸν ἀπροσδόκητον. Οὕτω λοιπὸν ὁ μάντις, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν γενομένων, ἐμάντευε δῆθεν καὶ ἔλεγεν, ὅτι τὰ βλέπει ἐπάνω εἰς τὸ *κόκκαλον τῆς κότας* καὶ δι' αὐτῆς τῆς μαντείας οἱ στρατιῶται ἐξαπατοῦσαν τὰς γυναῖκας καὶ ἐκαλοπερνοῦσαν. Πολλάκις ὁ μάντις ἔλεγε κρυφὰ εἰς πολλὰς γυναῖκας ὡραίας καὶ νέας, ὅτι εἰς τὸ κόκαλον ἔβλεπεν ὅτι τάχα συνέβη κάτι πονηρό, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸ φανερόνει διὰ νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ ἄνδρας της ἢ καὶ ἄλλοι συγγενεῖς της· ἡ δὲ γυναῖκα φοβουμένη ἐπλήρωνε περισσότερα εἰς τὸν μάντιν διὰ νὰ μὴ φανερώσῃ τὸ μυστήριον.

ΠΖ΄

Οἱ Τοῦρκοι δοξάζουν καὶ τοῦτο, ὅτι ὅλα ἐν γένει τὰ βρέφη ὅταν γεννῶνται, εἶναι Μουσουλμάνοι, ἀλλ' ὁ πατήρ των καὶ ὁ ἱερεὺς εἶναι οἱ αἴτιοι, διότι αὐτοὶ τοὺς δίδουν τὴν ἰδικήν των θρησκείαν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ θὰ μάθωσιν οἱ φιλίστορες τὴν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ τῆς Βαρκελώνης D. Antonio Rubiò y Lluch δημοσίευσιν ἐν ἑνὶ τόμῳ ἐκ 279 σελίδων εἰς μ. 8ον τῆς πολυτίμου μονογραφίας του περὶ τῶν Ναβαρραίων ἐν Ἑλλάδι καὶ περὶ τοῦ Καταλανικοῦ Δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Los Navarros en Grecia y el Ducado Catalan de Atenas en la época de su invasión».

Τὸ ὅλον σύγγραμμα πλὴν τοῦ ἀξιολόγου προλόγου, διαιρεῖται εἰς Ε΄ κεφάλαια. Α΄ περὶ τῆς ἑταιρείας τῶν Ναβαρραίων καὶ τῶν πρώτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατακτήσεών των. Β΄ περὶ τῆς πολιτικῆς, θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τοῦ Καταλανικοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ναβαρραίων. Γ΄ Περὶ τῶν Ναβαρραίων ἐν Ἀθήναις. Δ΄ Περὶ τῆς Πελοποννήσου πρὸ τῆς κυριαρχίας τῆς ἑταιρείας τῶν Ναβαρραίων, καὶ Ε΄. περὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ναβαρραίων ἐν Πελοποννήσῳ. Ἕπονται δὲ 60 πολυτιμότατα ἔγγραφα πιστοῦντα τὰς γνώμας τοῦ συγγραφέως καὶ ἄπλετον φῶς διαχέοντα.

Μὴ δυνηθέντες εἰσέτι νὰ μελετήσωμεν ἐπαρκῶς τὸ ἔργον τοῦ διακεκριμένου ἱστο-

ρικοῦ, θερμοῦ φιλέλληνος, φίλου δὲ καὶ τακτικοῦ ἀναγνώστου τῆς *Ἑβδομάδος* κ. Lluch, ὅπως καταχωρίσωμεν πλήρη ἀνάλυσιν, περιοριζόμεθα εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα, εὐχόμενοι νὰ ἴδωμεν πολλοὺς νέους Ἕλληνας, ζητοῦντας παρ' ἡμῶν πληροφορίας πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ἔργου τούτου, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται περιεργοτάτη σελὶς τοῦ βίου τῆς ἀτυχοῦς ἡμῶν Πατρίδος.

— Βραδέως λίαν περιῆλθεν εἰς γνῶσιν ἡμῶν τὸ ἐν Βόλῳ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. *Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτου* Ἡμερολόγιον «*Φήμη*».

Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ἴσως, ὅπερ δικαιολογεῖ τὸν τίτλον του διότι ἀναπτύσσεται ἐν αὐτῷ πάσης ἐπισήμου ἑορτῆς ἡ ἀρχαιολογία· πρὸς τούτοις δέον νὰ θεωρηθῇ ἐθνικώτατον ἔργον, ὡς ἔχον ἑλληνικὴν καθόλου καὶ ἰδίᾳ τοπικὴν χροιάν, καίτοι, ὡς ἐκ τῶν κλίσεων τοῦ κ. Ἐσφιγμενίτου εἶνε μᾶλλον θρησκευτικὸν ἢ ἱστορικόν. Ἐν αὐτῷ περιέχονται: πλήρης κατάλογος τῶν ἐν τοῖς χωρίοις τοῦ Πηλίου τελουμένων πανηγύρεων, πολύτιμοι πληροφορίαι περὶ τῆς ἐπαρχίας Δημητριάδος, ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ὀλίγα περὶ τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ ὄρει μονῆς τοῦ Ἐσφιγμένου μετὰ μικροῦ φωτογραφήματος τῆς Μονῆς, πανομοιότυπον ἀνεκδότου ἐπιγραφῆς ἀναφερομένης εἰς τὸν Ἀλέξιον Κομνηνὸν (τὸν τῆς Τραπεζοῦντος) καὶ πολλὰ ἄλλα. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο δὲν πληροῖ μὲν ἀληθῶς τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς τὰ τοιαῦτα δημοσιεύματα ἐκδίδονται σήμερον, οὔτε διακρίνεται ἐπὶ καλαισθησίᾳ, περιέχει ὅμως ὕλην χρησιμωτάτην καὶ ἑλληνοπρεπῆ.

— Ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Μαΐου τοῦ Journal des Savants ὁ γνωστὸς σχολιαστὴς ἑπτὰ τραγῳδιῶν τοῦ Εὐριπίδου καὶ πλείστων λόγων τοῦ Δημοσθένους κ. Henri Weil ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Fr. Blass ἐπιδιωρθωμένης ἐκδόσεως τοῦ Δημοσθένους τοῦ Dindorf ἀφορμὴν λαβών, ἔγραψεν ἱκανὰ περὶ ταύτης.

— Ἐν δὲ τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Μαρτίου τῆς Revue Archéologique ἦλθεν εἰς πέρας ἡ μελέτη «περὶ τῆς ἱερατικῆς ἰατρικῆς ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχαιότητι» τοῦ στρατιωτικοῦ ἰατροῦ κ. Vercoutre. Νομίζομεν ὅτι ἐν τῷ *Γαλιηνῷ* ἐδημοσιεύθησάν τινες ἐπιγραφαί (ἃς ὡς εἰς τὴν μελέτην λίαν χρησίμους ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεύς). Ὁ κ. Vercoutre μετὰ πλείστης ἀκριβείας διεξέρχεται τὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἱερατικῆς ἰατρικῆς μέχρι τέλους.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ὡς γενναῖον ἆλμα πρὸς τὴν καλλιτεχνικὴν τοῦ τόπου προαγωγὴν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Ῥωμαΐδου, διδάκτορος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἔκδοσις ἀπεικονισμάτων τῶν ἐν τοῖς ἀρχαιολογικοῖς μουσείοις τῶν Ἀθηνῶν κατατεθειμένων ἀριστουργημάτων *φωτοτυπικῶς* ἐκ τῶν καταστημάτων τῶν Ἀδελφῶν Ῥωμαΐδων.

Ἤδη ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τεῦχος περιέχον λαμπρὰ ἀπεικονίσματα τῶν τεσσαρακοντα πολυτίμων εὑρημάτων τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἀνασκαφῶν, μετὰ τριγλώσσου ἑρμηνείας γεγραμμένης ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Παναγῆ Καββαδίαν, καταλληλοτάτου βεβαίως πρὸς τοῦτο, καὶ μικροῦ προλόγου ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ῥωμαΐδου. Πλὴν τῶν ἑπτὰ παραδόξων ἀρχαίων ἀγαλμάτων, ὧν τελειοτάτη ἀπεικόνισις παρέχεται ἐν τῷ τεύχει, ὑπάρχει ὡραία φωτοτυπία παριστῶσα αὐτὰς ταύτας τὰς ἀνασκαφάς. Τὸ α' τεῦχος, εὐθηνότατον σχετικῶς, ἐν τοῖς καταστήμασι τοῦ κ. Α. Κωνσταντινίδου ἐκτυπωθὲν καὶ παρὰ τῷ κ. Βίλμπεργ εὑρισκόμενον, εἶναι ἀπαραίτητον ἀπόκτημα παντὸς φιλαρχαίου καὶ φιλομούσου.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

[Πλὴν τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ ἀριθ. 118 τῆς «Ἑβδομάδος» ἐπιγράμματος τοῦ φιλοπάτριδος καθηγητοῦ κ. **Θεοδοσίου Β. Βενιζέλου**, εἰς τοὺς κατὰ τὰ μεθόρια πεσόντας Ἕλληνας στρατιώτας, δημοσιεύομεν καὶ ἕτερον τοῦ αὐτοῦ εἰς τοὺς πεσόντας, ὅπερ εὑρίσκομεν καταλληλότατον ὅπως λαξευθῇ ἔν τινι πέτρᾳ τῆς ἀθανάτου Γρίζολης].

ΠΕΤΡΑΙ ΤΡΗΧΕΙΑΙ ΚΑΙ ΒΗΣΣΑΙ ΠΟΥΛΥΒΟ-
[ΤΕΙΡΑΣ
ΧΩΡΗΣ ΘΕΤΤΑΛΙΗΣ ΚΥΔΑΛΙΜΟΙ Γ' ΕΣΑΕΙ
ΠΑΣΑΝ ΕΠΑΙΑΝ ΕΣΕΣΘ' ΟΤΙ ΤΙΜΙΩΙ ΑΙΜΑ-
[ΤΙ ΚΟΥΡΩΝ
ΕΡΡΑΣΘ' ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΑΡΣΙΜΑΧΩΝ ΚΡΑΤΕ-
[ΡΩΝ
ΟΙΠΕΡ ΔΟΥΛΙΟΝ ΗΜΑΡ ΑΔΕΛΦΕΙΟΙΣ ΑΜΥ-
[ΝΟΝΤΕΣ
ΩΔ' ΕΡΕΣΟΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΤΙΦΕ' ΕΝΗΡΑΜΕ-
[ΝΟΙ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ῥάκη καὶ Σάρωθρον. Μυθιστόρημα πρωτότυπον Κ. Σ. Πέρβελη (τόμος Γ'). Τῷ λίαν εὐφαντάστου τούτου μυθιστορήματος εὑρίσκεται ἤδη ὑπὸ τὰ πιεστήρια ὁ Δ' καὶ τελευταῖος τόμος, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ὁποίου δύναταί τις νὰ κρίνῃ ἀσφαλῶς περὶ τοῦ ὅλου ἔργου.

Τὸ παιδαγωγικὸν σχολεῖον (τεῦχος 10—12, δι' ὧν συμπληροῦται τὸ Β' ἔτος). Περιλαμβάνει διδακτικὴν ὕλην τῶν μαθημάτων τῶν διδασκομένων ἐν τῷ Α' σχολικῷ ἔτει τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Ἑλληνικὴ Γεωργία (τόμος Η' τεῦχος Ε'). Περιέχει, ὡς συνήθως, πολύτιμον ὕλην διὰ τοὺς εἰς τὰ γεωπονικὰ ἰδίως ἀσχολουμένους.

— *Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος* μετ' εἰκόνων ὑπὸ *Σ. Π. Λάμπρου* τεῦχος ΙΒ'. Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ περιέχονται τὰ κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν καὶ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην.

Ἀγγέλλεται. *Ἀνὰ τὰ ὄρη* (ὁδοιπορικαὶ σημειώσεις) *Κ. Δ. Καπράλου* (Πάτραι—Βαλατούνα—Ἅγ. Ἰωάννης—Ἅγ. Ἀνδρέας—Κερπινή—Μέγα Σπήλαιον—Καλάβρυτα—Ἅγ. Λαύρα—Κλαπατσούνα). Τοιαῦτα ἔργα εἶναι βεβαίως ἄξια πάσης ὑποστηρίξεως.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΝΕΥ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Καὶ ἑτέρα ἀπόδειξις τῆς παντοδυναμίας τῶν χρημάτων. — Ἐν τῷ Sligo τῆς Ἰρλανδίας τρεῖς κλέπται μετὰ μεγάλης ἐπιτηδειότητος κατώρθωσαν τὴν διάτρησιν τῆς Μητροπόλεως καὶ τὴν ὑπεξαίρεσιν τῶν ἐν αὐτῇ πολυτιμοτέρων σκευῶν, διαφυγόντες τὴν ἄγρυπνον ἐπιτήρησιν τῆς Ἀστυνομίας. Ἅμα γνωσθείσης τῆς ἱεροσυλίας, κατεταράχθησαν οἱ φιλόθρησκοι κάτοικοι καὶ ἔσπευσαν εἰς τὴν Ἀστυνομίαν ὅπως ἴδωσι τοὐλάχιστον τοὺς ἐργάτας τῆς θρασείας ταύτης κλοπῆς. Μετ' ἀπορίας ὅμως ἔμαθον ὅτι δὲν κατωρθώθη μὲν ἀκόμη ἡ σύλληψις αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι ταχέως θὰ ἐπιτευχθῇ. Καὶ ὄντως, μετ' ὀλίγας ἡμέρας προκήρυξις τῆς Ἀστυνομίας προσέφερε δῶρον ἑκατὸν λιρῶν στερλινῶν τῷ ὑποδείξοντι τὰ ἴχνη τῶν κακούργων. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδεὶς ἐγίνωσκε ταῦτα, αἱ τῆς Ἀστυνομίας ἔρευναι ἀπέβαινον ἄγονοι, ὅτε εἷς τῶν τριῶν κλεπτῶν, θέλων νὰ κερδήσῃ καὶ τὸ προσφερόμενον δῶρον, προσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Ἀστυνομίας ζητῶν τὴν ἀμοιβὴν ὅπως ὑποδείξῃ τὸν δράστην τῆς κλοπῆς. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ σκέψις διῆλθε καὶ διὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ δευτέρου, ὁμοίως καὶ τοῦ τρίτου, μηδενὸς διστάσαντος νὰ προδώσῃ τὸν συνεργάτην αὐτῷ, καὶ οὕτω ἡ Ἀστυνομία συνέλαβε καὶ τοὺς τρεῖς, εἰς οὓς δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ ἐπλήρωσε καὶ τὴν ἀμοιβήν. Ι. Β.

Εἴς τινα σπουδαῖον μέτοχον τῆς Κωπαΐδος ἀνήγγειλόν ὅτι τῷ ἀπενεμήθη τὸ παράσημον τοῦ Σωτῆρος. Ὁ δὲ ἀνεφώνησε:

— Καλά, τὸ *παράσημον*, ἀλλά, ὁ *παρᾶς ἡμῶν!*;...

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

130. *Αἴνιγμα*

Σὰν ὅλους δὲν γεννήθηκα ἐγὼ ἀπὸ μητέρα
Κ' ἀκόμη ὑπανδρεύθηκα τὸν ἴδιο μου πατέρα.

131. *Στοιχειόγριφος*.

Ἐμεῖς τὸν κόσμ' ὁρίζομεκ' ἐμεῖς τὸν διοικοῦμε·
Καὶ μέσα 'ς τὴ Γραμματικὴ εὐθὺς θὰ εὑρεθοῦμε
Ἂν ξεκεφαλισθοῦμε.

132. *Κρυπτογραφικά*.

(Ν' ἀναγνωσθῇ ἡ δι' ἀντικαταστάσεως τῶν στοιχείων σχηματισθεῖσα φράσις).

Συομνηνωυγε ιιατκεκλ η ημμην κτσ
δραιαχ

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ΛΥΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡ. 120

124. Τὸ σφαιριστήριον.—125. Βουλὴ οὐλὴ ὅλη.—126. Ἀγρίνιον, ἰνίον.—127. Τὸν Λυκάωνα, βασιλέα τῆς Ἀρκαδίας, διότι προσήνεγκεν εἰς τὸν παρακαθήσαντα ἐν τῇ τραπέζῃ του μεταμεμορφωμένον Δία, νὰ φάγῃ μέλη ἐσφαγμένου παιδός.—128. Πέντε ὠά.—129. Ὅταν λείψῃ ἐν του στοιχεῖον τὸ ι, καὶ γείνῃ ἥλος.

ΤΥΠΟΙΣ ΘΡ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΗ ΚΑΙ ΑΛ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ